

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Suchomelová Gabriela

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Sexuální výchova v rodině předškoláka

Gabriela Suchomelová

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Gabriela Suchomelová**
Osobní číslo: **Z15200**
Studijní program: **B5349 Porodní asistence**
Studijní obor: **Porodní asistentka**
Název tématu: **Sexuální výchova v rodině předškoláka**
Zadávající katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**

Rozsah pracovní zprávy: **35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

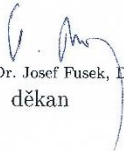
Seznam odborné literatury:

1. GOLDMAN, Linda. Mluvme s dětmi o sexu. Praha: Portál, 2015, ISBN 978-80-262-0924-9.
2. STRETTI, Sylvie, Jan KAŇÁK a kol. Děti a jejich sexualita - rádce pro rodiče a pedagogy. Brno: CPRESS, 2014, ISBN 978-80-264-0290-9.
3. ŠULOVÁ, Lenka, Tomáš FAIT a Petr WEISS. Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví. Praha: Maxdorf, 2011. ISBN 978-80-7345-238-4.
4. THOROVÁ, Kateřina. Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
5. VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie osobnosti. Praha: Karolinum, 2010, ISBN 978-80-246-1832-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zuzana Škorničková**
Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2018**

prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 6. února 2018

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 7. 5. 2018

Gabriela Suchomelová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Zuzaně Škorníčkové za odborné vedení, hodnotné rady, připomínky a čas, který mi věnovala při zpracování. Poděkování patří i vedení zařízení, ve kterém mi bylo umožněno provedení dotazníkového šetření a všem zúčastněným respondentům. Děkuji také své rodině za podporu a trpělivost během studia.

ANOTACE

Bakalářská práce na téma Sexuální výchova v rodině předškoláka je prací teoreticko-průzkumnou, při čemž teoretická část je zaměřena na popis psychosexuálního vývoje předškolního dítěte, rodinu, její typy, funkce a vliv na dítě, dále pak sexuální výchovu se všemi specifiky v edukaci dětí ve věku od tří do šesti let. Výzkumná část je zaměřena na zjišťování znalostí rodičů dětí předškolního věku týkající se sexuální výchovy a jejich postoj k předávání informací s ní spojených. Práci uzavírá prezentace výsledků z dotazníkového šetření a její závěrečné zhodnocení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sexuální výchova, sexualita, rodina, předškolní věk

TITLE

Sexual education in the familie of preschool child

ANNOTATION

Bachelor thesis about sexual education in the family of preschool child is theoretical-explorative work where the theoretical part is focused on discription of psychosexual development of preschool child, family and its types, functions and effects on child. Further it is focused on sexual education with all specifics in children's education in the age from three to six. Explorative part is focused on finding knowledge of parents preschool children referring to sexual education and their attitude to forwarding informations which are related to the sexual education. In the end of the work is presentation with the results of survey and its final evaluation.

KEYWORDS

Sexual education, sexuality, family, preschool age

OBSAH

Úvod.....	10
Cíl práce.....	11
Teoretická část.....	12
1 Psychosexuální vývoj předškoláka.....	13
1.1.1 Vývoj osobnosti dle Freuda.....	14
1.1.2 Rozvoj základních osobnostních vlastností dle teorie E. Eriksona.....	15
1.1.3 Vývoj pohlavní identity.....	15
2 Rodina.....	17
2.1 Funkce rodiny a její vliv na dítě.....	18
2.2 Zdravá funkční rodina.....	18
2.3 Typy rodiny.....	19
3 Sexuální výchova.....	20
3.1 Význam sexuální výchovy.....	20
3.2 Sexuální výchova v rodině.....	21
3.3 Metody sexuální výchovy.....	23
3.4 Historie sexuální výchovy.....	24
Výzkumná část.....	26
4 Výzkumné cíle a otázky.....	27
4.1 Výzkumné cíle.....	27
4.2 Výzkumné otázky.....	27
5 Metodika průzkumu.....	28
6 Charakteristika zkoumaného souboru.....	28
7 Zpracování dat.....	29
8 Prezentace výsledků.....	30
9 Diskuze.....	46
10 Závěr.....	49

11	Použitá literatura	50
12	Přílohy.....	53

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1 - Graf související s početím a příchodem dítěte na svět.....	31
Obrázek 2 - Graf související s primárním získáváním informací o sexuální výchově	34
Obrázek 3 - Graf vztahující se k otázce o používání anatomicky správných názvů pohlavních orgánů	36
Obrázek 4 - Graf vztahující se k otázce o pomůckách sloužících k předávání informací o sexuální výchově.....	37
Obrázek 5 - Graf vztahující se k využívání pomůcek zmíněných v otázce č. 13	38
Obrázek 6 - Graf vztahující se k nahotě v domácím prostředí	39
Obrázek 7 - Graf související s reakcí na masturbaci v předškolním věku.....	40
Obrázek 8 - Graf vztahující se k zánětům pohlavních orgánů děvčat předškolního věku.....	42
Obrázek 9 - Graf související s přetahováním předkožky u chlapců	43
Obrázek 10 - Graf vztahující se k bezpečnosti při kontaktu s cizími lidmi.....	44

Tabulka 1 - Četnost odpovědí na otázku týkající se témat sexuální výchovy v předškolním věku	30
Tabulka 2 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 7	32
Tabulka 3 - Četnost odpovědí na otázku týkající se příchodu dětí na svět.....	33
Tabulka 4 - Četnost odpovědí týkajících se pojmenování pohlavních orgánů u chlapců.....	35
Tabulka 5 - Četnost odpovědí týkající se pojmenování pohlavních orgánů u děvčat	35
Tabulka 6 - Četnost odpovědí na otázku týkající se pomůcek sloužících k předávání informací o sexuální výchově.....	37
Tabulka 7 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 15 a).....	39
Tabulka 8 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 15 b)	40
Tabulka 9 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 16.....	41
Tabulka 10 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 18.....	43
Tabulka 11 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 19 a).....	44
Tabulka 12 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 19 b)	45

ÚVOD

Kvalitní sexuální výchova počínající v rodinném prostředí v brzkém věku, může zabránit vzniku rizik a následků spojených s nabitím nesprávných či zkreslených informací o lidské sexualitě a sexuálním chování. Sexualita a její vývoj je ovlivněn výchovou a učením. Z toho vyplývá, že pouze náležitě poučení rodiče předávající kvalitní informace mohou předcházet například sexuálnímu zneužívání nebo vzniku infekcí či poranění zevních pohlavních orgánů svých dětí. Dále sexuální výchova v předškolním věku staví základy pro získávání, vhodné přijetí a zpracování důležitých informací v dalších etapách života. Ovlivňuje vzorce chování člověka, čímž má vliv například na oddálení počátku sexuálního života dospívajících, snížení počtu nechtěných otěhotnění, tím snížení počtu interrupcí a možných následků spojených s výkony na děloze. Dále ovlivňuje zvýšení prevence a ochrany před nákazou pohlavně přenosných chorob, tím zabezpečuje stálost reprodukčního zdraví, které dále vede k udržování zdravé společnosti a zvyšování kvality života populace.

Bakalářská práce je tedy zaměřena na koloběh předávání informací ovlivňujících nejen zdraví a kvalitu života jedince, ale také celé společnosti. Zabývá se psychosexuálním vývojem předškolního dítěte, formování jeho pohlavní identity. Je zaměřena na rodinu, její typy, funkce, a hlavně nenahraditelnost v oblasti vlivu na vývoj a chování dítěte. Především je zaměřena na sexuální výchovu v předškolním věku, její význam, informace, které by dítě předškolního věku mělo znát a metody, jakými je možné je předávat. Důvodem k výběru bakalářské práce na téma Sexuální výchova v rodině předškoláka bylo opomíjení samotné existence a důležitosti tohoto tématu, které je úzce spojeno s profesí porodní asistentky. A to v rámci předcházení vzniku následků či komplikací, jež jsou v dětském věku vždy spojeny s náročnou diagnostikou a řešením problému.

CÍL PRÁCE

Cíle teoretické části:

Charakterizovat psychosexuální vývoj předškolního dítěte.

Popsat rodinu, její typy, funkce a vliv na dítě.

Popsat historii sexuální výchovy a vystihnout její specifika v předškolním věku.

Cíle průzkumné části:

Zhodnotit informovanost rodičů v oblasti sexuální výchovy dětí předškolního věku.

Prozkoumat přístup rodičů k předávání informací o sexuální výchově dětem předškolního věku.

Zjistit metody využívané k předávání informací o sexuální výchově dětem předškolního věku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PSYCHOSEXUÁLNÍ VÝVOJ PŘEDŠKOLÁKA

Do předškolního období řadíme děti mezi třetím až šestým rokem života, avšak ukončení této životní etapy není vymezeno pouze věkem dítěte. Důležitá je takzvaná „sociální zralost“ a s ní spojený nástup do školy.

Během těchto let se vyvíjí hrubá i jemná motorika, na počátku dítě běhá, jezdí na tříkolce, později na kole, rozvíjí se sebeobslužné činnosti v rámci oblékání, stravování a hygieny, odhalí se dominantní ruka a dojde k osvojení souvisejícího třibodového úchopu tužky. Ten navazuje na jemnou motoriku, u které je významný vývoj kresby přes pětiprvkového hlavonožce (hlava se čtyřmi končetinami) až po postavu s krkem, trupem, drobnými detaily a osobitým stylem, po pátém roku se objevuje obrázek se smysluplnými prvky a celistvostí. Komunikace se zlepšuje, ve třech letech zná a používá okolo 1000 slov ke konci období 5000 slov, řeč je srozumitelná, dítě je zvědavé, klade spoustu otázek, má rádo pohádky, písničky a říkanky, umí napočítat do desíti a zná základní spektrum barev. Avšak myšlení je na úrovni „předoperační“ (od dvou do sedmi let), je jednosměrné, nevytváří se logické myšlenkové operace a dítě není schopno deduktivní logiky. Nevidí ve věcech příčinnost, neklasifikuje pojmy, nerozeznává změny v množství-například stejný obsah vody v jinak velkých sklenicích. Dále je předškolák velice egocentrický, nevnímá jiné úhly pohledu, vše je tak jak to vidí on (Thorová, 2015, s. 285; Piaget, 1997, s. 7-50).

Pro předškoláka je charakteristické zpomalení růstu a harmonizace vývoje, kdy dochází ke zřetelnějšímu vytváření vlastní osobnosti a ujasňování postavení mezi ostatními. Začíná lépe chápat své i cizí role a promítá je především do prostředí hry, která je hlavním prostředkem učení. Ve třech až čtyřech letech se vyskytuje takzvaná fantazijní symbolická hra, dítě využívá představivosti a postupně si zlepšuje schopnost zobecňování. Navazuje hra sociálně-dramatická, v níž se mohou odrážet rodinné vztahy či způsob komunikace v rodině. Dále jsou běžné i sexuální hry, u kterých se může projevit reakce rodičů na zvýšený zájem dítěte nejen o své pohlavní orgány. Tento jev je však zcela přirozený, dítě se zajímá o své tělo, experimentuje, mělo by znát i nahá těla rodičů. V oblasti sexuálních projevů nesmí docházet k získávání pocitů viny, protože by výchovné zákroky měly být ohleduplné. Díky tomuto chování dochází k formování pohlavní identity. Je také známo, že potomek považuje rodiče stejného pohlaví za jakýsi svůj identifikační vzor a rodič opačného pohlaví ovlivňuje výběr sexuálního partnera v budoucím životě (Šulová, 2011, s.85-88; Thorová, 2015, s.381-395).

1.1.1 Vývoj osobnosti dle Freuda

Psychosexuální vývoj dle Sigmunda Freuda je založen na takzvané pudové energii neboli libidu, kterého máme každý určité množství. Pro uspokojování libida neboli vybíjení pudové energie je zapotřebí stimulace erotogenních zón. První oblastí, která se stává zdrojem slastných pocitů je dutina ústní a rty, dále anální oblast a poslední jsou pohlavní orgány. Freud v této souvislosti hovoří o pěti životních stádiích, které jsou propojeny s věkem a navazují na sebe.

Prvním stadiem je orální, kdy kojenec uspokojuje své libido prostřednictvím úst, pokud dojde k narušení v této oblasti, jedinec zůstává orálně fixován (kouření, alkohol apod.). Druhé stadium je anální, kdy vyprazdňování přináší batoleti uspokojení. Při snaze rodičů a vychovatelů naučit dítě ovládat své vyprazdňování, může dojít ke vzniku poruch této potřeby. Fixací na anální období se vyvíjí umíněnost, pedantská pořádnost či sklony k vzteku. Třetí stadium souvisí s předškolním věkem, nazývá se falické a libido se vybíjí prostřednictvím pohlavních orgánů, jejich osaháváním, drážděním až masturbací. Objevuje se takzvané oidipovské drama, to se projevuje jinak u chlapců a dívek. Chlapci chovají platonickou lásku k matce, otce taktéž milují, ale zároveň na něj žárlí a chtějí být na jeho místě. Dívky zase mají pocit, že byly ochuzeny o penis, což dávají za vinu matce a touží po otci (závist penisu). V obou případech by mělo dojít k postupné identifikaci s rodiči svého pohlaví, pokud se takto nestane, vzniká tzv. oidipovský komplex, který pak nevědomě může ovlivňovat například výběr partnera. Pokud nedojde ke ztotožnění může se vytvořit falický charakter, projevující se fixací a závislostí na rodiči opačného pohlaví. Čtvrté stadium se nazývá latentní a objevuje se v mladším školním věku, během něhož je vývoj sexuality utlumen. Poslední stadium, genitální, přichází s nástupem somatické puberty, sexualita je v plném rozkvětu a dochází k prvnímu skutečnému zamilování (Říčan, 2010, s.166-168).

1.1.2 Rozvoj základních osobnostních vlastností dle teorie E. Eriksona

Erik H. Erikson pohlíží na vývoj osobnosti jako jakýsi celek, během kterého prochází člověk osmi vývojovými fázemi provázenými proměnami osobnostních rysů. Během jednotlivých fází, propojených s věkem dochází vždy ke vzniku krizí, dilemat mezi dvěma rozpornými tendencemi, z nichž by na konci každého stadia měla vzejít dobrá či špatná zkušenost. Ta pak dále ovlivňuje průběh navazujících životních fází.

Mezi třetím až šestým rokem života se objevuje spor mezi iniciativou a vinou. Cílem předškolního dítěte je tedy osvojení si zodpovědnosti za vlastní činy. Při úspěšném zakončení dochází k rozvinutí cílevědomosti a aktivity zaměřené na pronikání do světa a její usměrňování vedené svědomím. Předškolní dítě je podnikavé a průbojné, jeho projev však musí být regulován společenskými normami a vést tak ke vzniku ctností. Výchova má tedy vliv na rozvoj svědomí a s ním související pocity viny. V případě neúspěšného dosažení cíle může doházet k nadměrnému a nepřiměřenému sebeobviňování a rezignaci (Vágnerová, 2010, s. 147).

1.1.3 Vývoj pohlavní identity

Rozdílnost mezi mužem a ženou se projevuje prostřednictvím primárních pohlavních znaků – „*chromozomálním pohlavím*“ (žena – XX, muž – XY) a „*gonadálním pohlavím*“ (typ reprodukčních orgánů), dále skrze sekundární pohlavní znaky – typ ochlupení, růst prsů, změny v hlase. Posledními projevy jsou znaky terciální, ke kterým patří rozdíly v myšlení, cítění, projevu emocí a ve verbálním i neverbálním chování. Ke vzniku odlišnosti muže od ženy dochází ve druhém a na počátku třetího měsíce těhotenství, tento děj podléhá hormonálním vlivům, z nichž hlavní náleží mužskému hormonu testosteronu. Pokud dojde k jeho uvolnění směřuje vývoj k mužskému pohlaví a v případě, že se testosteron nevyplaví, vyvíjí se dále ženské pohlaví.

K následnému psychosexuálnímu vývoji a utváření sexuality dochází skrze sexuální identifikaci, utváření sexuální role, preference a formování sexuálního chování. Sexuální identita hovoří o pocitu příslušnosti k jednomu nebo druhému pohlaví. Vytváří se ve druhém trimestru těhotenství a pravděpodobně pokračuje až do věku osmnácti měsíců, po porodu je proces sebedefinování ovlivněn působením prostředí. Projevuje se v myšlení, cítění i chování, výběru zaměstnání či zájmů a pohybu jedince v různých společenských skupinách. Vnější projevem pohlavní identity je sexuální role, která je formována především působením rodiny a výchovy. Již v předškolním věku si dítě uvědomuje a vyjadřuje svoji pohlavní identitu – barvou oblečení, typem hraček, hrami na domácnost u dívek či technickými zájmy u chlapců.

Sexuální preference je vrozená a rozhoduje o tom, co člověka eroticky přitahuje a jakým způsobem dosahuje sexuálního uspokojení. V průběhu puberty a adolescence může docházet k projevům poruch sexuální preference a vzniku sexuálních parafilií neboli odchylek. Ojedinelé „*experimentování*“ – pozorování dívek, oblékání se do dámských šatů, vzájemné pozorování pohlavních orgánů, nemusí signalizovat žádnou poruchu v oblasti sexuální preference.

Sexuální chování lze u jedince pozorovat již v předškolním věku, kdy se projevuje zejména dětskou zvědavostí, nejčastěji v tomto období dochází ke známým „hrám na doktora“. Dalším z projevů sexuálního chování je genitální stimulace, s kterou se lze setkat již od šestého měsíce věku a je nutné znát vhodnou reakci, tedy především vyhýbání se zakazování či trestání takto přirozeného chování (Weiss, 2011, s. 71-75).

2 RODINA

Rodina je definována z několika různých hledisek vědních disciplín, systémových přístupů, na základě mnohých aspektů či oblastí téže vědy. Z tohoto důvodu je jednoznačné a jasné vymezení pojmu obtížné. Mnoho autorů se při definování rodiny liší, vliv na tuto skutečnost může mít například vývoj společnosti od tradiční po moderní. Právě díky vývoji došlo v rodině k určitým proměnám, avšak její funkce v životě jedince a ve vztahu ke společnosti nezanikly. Pro představu rozdílnosti jsou přikládány některé z definic či popisů rodiny.

Dle Národní zprávy o rodině je „rodina v nejširším pojetí chápána jako celek rozličných konstelací takové formy života, která obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitrogenerační solidarity“ (srov. Lüscher, 1988, s. 19).

V pedagogickém slovníku je uvedena definice rodiny, jakožto „*nestarší společenské instituce, plnící socializační ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 284-285).

Janíková (2012, s. 3) popisuje „rodinu jako základní a neformální sociální skupinu, která má různou velikost i strukturu a rozličné vazby na společnost. Je místem, kde se setkává individuální, soukromé s veřejným a sociálním.“

Dle mého uvážení je nejužitečněji popisována rodina podle Trapkové a Chváli (2009, s. 88), kteří tvrdí, že rodinu lze vnímat jako „*sociální dělohu, jež stejně jako matčino lůno zajišťuje plnohodnotný vývoj dítěte pro vstup do vnějšího světa, zajišťuje dítěti ochranu a výživu před nepříznivými vlivy okolí, až do doby, než je dítě schopno těmto nástrahám čelit samo.*“

2.1 Funkce rodiny a její vliv na dítě

Mezi základní funkce rodiny patří biologicko-reprodukční, výchovná či socializační, materiální neboli ekonomická a emociální. I přes postoje dnešních párů k uzavírání sňatků a vyzdvihování kariéry nad založením rodiny, patří mezi klíčovou funkce reprodukční. Avšak je nutno brát v potaz poruchy plodnosti, díky kterým se v dnešní době do tohoto přirozeného děje zasahuje asistovanou reprodukcí (Šulová, 2011, s 179).

Výchovná funkce a její vzájemné působení mezi členy v rodině, vytváří u jedinců postoje k sobě samému i okolnímu světu, základ pro utváření vlastního já a napomáhá celoživotní socializaci (Janíková, 2012, s.7). Předává sociální hodnoty například formou pohádek, rituálů a tradic a tvoří základ pro herní aktivity, učení či pracovní návyky. Rodina ve výchovné funkci je jen těžko nahraditelnou, jelikož je zcela jedinečným prostředím, které nelze zastoupit působením skupin vrstevníků, kolektivem či výchovnými institucemi.

Česká republika se řadí do zemí tzv. „*relativního dostatku*“, což znamená, že materiální funkci je schopna za rodinu převzít společnost, tudíž není potřeba shromažďovat prostředky a posílat své potomky do oblastí ekonomického dostatku nebo jim zajišťovat lepší podmínky pro přežití například zajištěním vzdělání.

Emocionální funkci rodiny, tedy potřebu zázemí, bezvýhradného přijímání, podpory, pomoci, vzájemné blízkosti, jistoty, pocitu, že „*vždy se mám kam vrátit*“, ale také potřebu klidu a uvolnění, sdílení zážitků, společné historie, rituálů a vytváření společných plánů potřebuje každý člen této základní neformální skupiny bez ohledu na věk. A právě jedině rodina poskytuje uspokojení veškerých těchto potřeb člověka (Šulová, 2011, s 180-181).

2.2 Zdravá funkční rodina

Mezi základní pilíře, na nichž stojí fungování rodiny, řadíme soudržnost, která je úzce spojena s rodinnou intimitou, blízkostí a sounáležitostí. Její důležitou součástí je také umožnění nezávislosti myšlení či hodnocení, samostatnost a osobní zodpovědnost každého člena. Dalším pilířem je adaptabilita, díky ní dochází ke kreativnímu přizpůsobení se životním požadavkům a situacím. Pro rodinu, jež ovládá princip adaptability, jsou životní změny lépe akceptovány. Posledním nosným prvkem je komunikace. Ta je zásadní, a i když se v jednotlivých rodinách liší, v každé se mění a vyvíjí, v žádné by neměla chybět. Protože jedině přímá a otevřená komunikace je klíčem ke správnému fungování rodiny.

Dále kvalitu fungování rodiny ovlivňuje několik faktorů. Můžeme mezi ně zařadit například spokojenost jednotlivých členů s rodinným životem, tedy se soudržností a adaptibilitou. Dovednosti a schopnosti v oblasti řešení konfliktů a problémů partnerských vztahů s výsledným kompromisem. Pozitivní postoj k sexualitě, spokojenost se způsobem vyjadřování citů, uspokojováním potřeb a zájmů. Kvalitní sociální oporu spočívající v udržování dobrých rodinných a přátelských vztahů. Všechny tyto prvky vytváří zdravou a funkční rodinu (Janíková, 2012, s. 8-9).

2.3 Typy rodiny

Rodiny dělíme dle dvou kritérií, podle úplnosti a funkčnosti.

Dle úplnosti jsou rodiny úplné a to „*vlastní formálně úplné*“, které tvoří dva biologičtí rodiče a jejich děti, pak pouze „*formálně úplné*“, jež tvoří dva rodiče, z nichž jeden je vůči dítěti nevlastní a nakonec „*neformálně úplné*“ rodiny, ve kterých rodiče neuzavřeli sňatek, avšak plní veškeré funkce rodiny. Poté jsou rodiny neúplné, kam řadíme „*formálně neúplné*“ rodiny, zde dítě žije s jedním rodičem, jelikož se narodilo buďto svobodné matce nebo jsou jeho rodiče rozvedeni či jeden z nich zemřel a „*neformálně neúplné*“, zde rodiče uzavřeli sňatek, avšak v rodině spolu nežijí.

Dle funkčnosti máme rodiny „*funkční*“, kde panují dobré mezilidské vztahy, dítěti je dostáváno dobré výchovy i psychosexuálního vývoje, probíhá zde vzájemná komunikace a rodiče mají zájem na uplatnění dětí ve společnosti. Rodiny „*problémové*“, zde jsou přítomny problémy jako narušení osobních vztahů nebo tíživá ekonomická situace, které však zásadně neohrožují vývoj dítěte a rodina je schopna je zvládnout sama či za podpory společnosti. Rodiny se špatnou socioekonomickou úrovní, neplní adekvátně některou ze svých funkcí, takové, kde je vývoj dítěte ohrožen, protože rodiče nejsou schopni nést odpovědnost za situaci a vyžadují pomoc sociálních institucí se nazývají rodinami „*dysfunkčními*“. Pro plně nefunkční rodiny je využíváno označení „*afunkční*“, jelikož zde nejsou plněny základní funkce, děti jsou ohroženy a je nutno jim zajistit péči mimo rodinu (Kopecká, 2015, s. 47).

3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

Sexuální výchovu lze dle Šulové (2011, s. 386) vnímat jako „*prevenci rozsáhlé sociální patologie a proces, který má dlouhodobě probíhat ve funkčních či normálních rodinách, kde škola pouze doplňuje nefunkční chování rodičů v této oblasti, vůči vlastním dětem.*“ V České republice netvoří samostatný předmět, ale spadá pod „výchovu ke zdraví“ a dle rámcového vzdělávacího programu je řazena až do výuky žáků druhých stupňů základních škol (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 261).

Dle pedagogického slovníku (2013, s. 261) je to „*výchova směřující k získání znalostí, návyků, dovedností, hodnot, norem a postojů v oblasti sexuálních vztahů mezi mužem a ženou, zakládání manželství a budování rodiny*“.

3.1 Význam sexuální výchovy

Sexuální výchova je nezbytnou součástí života každého z nás. Buduje osobnost, působí na naše chování, podmiňuje vztah k sobě samému, ke společnosti, má vliv na kvalitu života, utváření společenských vztahů, udržování rodinné stability a mnoho dalších součástí lidské existence. Klíčovými slovy pro sexuální výchovu jsou tedy sexualita, sexuální chování, sex a reprodukce z čehož plyne její význam. Základní podstatou lidského života je právě život sám. Proto je nutné dbát na komplexní vzdělávání, vycházející z aktuálních vědeckých poznatků, zdrojů a výzkumů, jelikož si takto budujeme zdravou uvážlivou společnost a zajišťujeme tyto kvality i pro další generace.

Pro následnou orientaci v textu je nutné si vysvětlit základní pojmy spadající pod sexuální výchovu, jimiž je sex a sexualita.

Z latinského slova „sexus“ neboli pohlaví, je odvozen pojem sex, který je v hovorovém jazyce často používán v přeneseném slova smyslu například pro erotiku. Avšak sex jako takový „*je zpravidla fyzický kontakt mezi lidmi spojený se sexuálním vzrušením, jehož cílem je uspokojení pudové potřeby člověka. Spočívá ve formě koitálního i nekoitálního styku muže a ženy, ale může mít i jinou podobu i aktéry*“ (Kniha, 2014, s. 19). Na základě biologického hlediska vnímáme sex jako nástroj pro zajištění reprodukce, avšak dle subjektivního vnímání člověka je spojený s intimitou a vztahem, zahrnuje sdílení lásky, může být vnímán jako „usmiřovací prostředek“, je zdrojem fyzického potěšení, relaxace, dobrodružství a získávání zkušeností.

Sexualita, podmiňuje sexuální chování člověka a je vytvářena interakcí mezi jedincem a společností, je jedním ze základních motivů pro jedince i mezilidské vztahy. Málokdo si

uvědomuje, že k takové společenské interakci dochází již v prenatálním období, kdy je plod v úzkém kontaktu s matčinou osobou, dále pak ihned po narození při bondingu, kontaktu s nejbližšími, s rodinou, která nás formuje a ovlivňuje náš vztah k druhým lidem. Lidská sexualita se na rozdíl od jiných živočišných druhů liší spojením těla a duše, je jednou z nejintimnějších forem humánního prožívání. Spolu s rozmnožováním, sexuálním a reprodukčním zdravím vede k nejdůležitějšímu základu lidské společnosti, zdravému potomstvu. Avšak podstatou zdravé sexuality není pouze kontakt s druhými nýbrž mnohem důležitější sebeláska a sebezřetivost (Stretti, Kaňák, 2014, s. 165; Uzel, 2006, s. 5).

3.2 Sexuální výchova v rodině

Dítě předškolního věku je velice zvědavou bytostí s bohatou fantazií a obrovským množstvím otázek. Rodiče pro něj představují vzor, naprostou oporu, osobu, které je možno důvěřovat, proto by s dětmi měli vždy jednat a hovořit otevřeně a pravdivě. Ve spojení se sexuální výchovou vyvstává otázka, co je vhodné, aby dítě znalo a kdy s tím začít.

Základem je neříct příliš málo a příliš pozdě. Do čtyřech let věku by mělo dítě vědět, že existují rozdíly mezi pohlavími a umět pojmenovat části těl chlapců i dívek. Rodiče se nemusí obávat používat „správné názvosloví“, ba naopak užitím vhodného pojmenování například pohlavních orgánů jako je penis či vagína zabrání v tom, aby dítě při prvním setkání s tímto slovem nezervóznělo, nebylo zmatené či nezapochybovalo v rámci důvěry k rodičům. Dále by se mělo seznámit s intimitou a bezpečím, mělo by vědět, že dotýkat se svých intimních partií je vhodné pouze v soukromí, musí umět rozeznat, které cizí osoby se mohou těchto částí těla dotýkat (například pediatr při vyšetření) a které ne, dále by mělo rozeznat, jaké dotyky jsou příjemné a které naopak, musí znát, že má právo nesouhlasit s dotyky cizích osob a také to, komu se má svěřit v situaci, kdy se mu něco nepříjemného děje. Čtyřleté dítě by také již mělo znát odpověď na otázku „kde se berou děti“, případně jak přichází na svět. Odpovědi na tyto otázky jsou obklopeny rozpaky, nervozitou a pocitem trapnosti, proto se mnozí dospělí uchylují k jednoduchým alternativám pravdy, avšak opět je důležité nic nepřekrucovat, nevymlouvat se a nepodlamovat křehkou důvěru, děti uspokojí přímá jednoduchá odpověď, chlapci i dívky v tomto věku si totiž převezmou informace, které jim dávají smysl a pokud pro ně odpovědi nebudou dostačující, doptají se na potřebné. Rodiče by měli děti vést k tomu, že sexualita je podmíněná hlubokou láskou i zodpovědností a lidé si lásku projevují doteky a polibky. Dále by mělo být dítě seznámeno s informacemi o oblékání, předškolák by se měl umět nejen obléct, ale také se správným způsobem vysvléct. To platí hlavně pro sundávání kalhot a spodního prádla, jejich sešlapávání či přetahování přes boty, tento špatný návyk totiž může být příčinou

vzniku zánětů – vulvitidy, vulvovaginitidy u dívek ve falickém období. Opomenout se nesmí také na hygienu a prevenci, jelikož dalšími příčinami vzniku zánětů v tomto věku mohou být nesprávné hygienické návyky, především tedy hygiena rukou, utírání toaletním papírem po použití toalety (může docházet k přenosu bakterií E. Coli z konečníku do pochvy), v rámci další možné příčiny vzniku infekcí je nutno zmínit strkání předmětů do tělesných otvorů, na což je nutné dbát v rámci poučení. Dále pak od pěti let věku by děti měli znát a učit se, že lidské tělo se v průběhu života u dívek i chlapců vyvíjí a mění, existují rozdíly mezi dětmi, rodiči a prarodiči. Na informace o intimitě a bezpečí by v pěti letech měla navazovat zmínka o sexuálním zneužívání, předškolák musí znát hranice v rámci komunikace s cizími lidmi (sladkosti od cizích lidí, nasedání do auta, lákání na zvířátka apod.), dále by se s dětmi mělo hovořit o existenci sexuálního zneužití a jeho významu, důležité je, aby dítě vědělo, že něčeho takového se může dopustit i osoba mu blízká a tento čin není nikdy chybou dítěte (Stretti, Kaňák, 2017, s. 172-178; Trojan, 2009, s. 9-42; Goldman, 2015, s. 21-56).

Tyto informace a jejich rozdělení k věku jsou doporučení, které musí každý rodič zvlášť zvážit. Právě on totiž své dítě zná nejlépe a ví, které z informací například v rámci bezpečí přijme a pochopí a na které má ještě čas. Avšak dle mého názoru by již tři leté dítě alespoň minimálně mohlo být obeznámeno například s rizikem spočívajícím v kontaktu s cizími osobami, i přes to, že je rodič v tomto věku dítěti neustále nablízku. Velmi důležitý je fakt, že by dítě veškeré tyto informace mělo znát již před jeho nástupem do školy. Rodiče takto předchází tomu, že přenechají své základní úlohy ve výchově pedagogům a podlomí si tak vlastní vybudovanou důvěru. V horším případě se dítě doví novinky od svých spolužákům, což může vést ke vzniku nebezpečných dezinformací. A to by značilo selhání role rodiny v sexuální výchově předškoláka. Komunikace s dětmi v tomto věku na témata spojená se sexualitou není snadná, avšak lze se na ni připravit. Pokud rodič zná klíčové informace pro tento věk, je schopen očekávat typy otázek svého dítěte a lépe na ně reagovat. V dnešní době není těžké se k takovým informacím dostat, existuje spousta publikací i internetových stránek. Dále kreslené knihy na téma dětské sexuality i naučná videa, která může rodič využít, pokud si není jistý mírou svých vlastních znalostí, potřebuje je něčím podložit či hledá vhodná slova pro předání takto zásadních informací (Šilerová, 2003, s. 22-51).

3.3 Metody sexuální výchovy

Metoda neboli způsob vyučování je dle Raškové (2011, s. 49) „*systémovým prvkem edukačního procesu, který má teoretický i praktický význam a který je propojený se všemi ostatními pedagogickými kategoriemi*“. Dělí se na metody didaktické a výchovné. Kdy didaktické neboli výukové metody jsou těmi výchovnými pouze doplňovány, klasifikují se podle nejrůznějších hledisek, k nimž můžeme řadit například psychologické hledisko se složkami osobnosti a kritérium pramene poznání a typu poznatků. Jejich využití lze prezentovat nejen do školských zařízení, ale také do běžného života, takže některé z nich mohou být rodiči využívány k předávání informací o sexuální výchově.

Didaktické metody odpovídají obsahu výuky a cílům edukačního procesu. Neopomenutelnou roli zde hraje vztah mezi pedagogem a žákem / rodičem a dítětem, neboť úspěšná výuka závisí na vzájemné spolupráci. Na každé dítě pohlíží současná česká pedagogika z kombinovaného hlediska a na základě toho klasifikuje metody a třídí je dle stupně složitosti. Existuje několik typů, například tři skupiny – metody klasické, aktivizující a komplexní. Dále existuje klasifikace dle pěti vztahových pólů (učitel, tým učitelů, žák, spolužáci, obsah) a třídění do skupin dle jednotlivých aspektů, a to s přihlédnutím k aspektu didaktickému, psychologickému, logickému, procesuálnímu, organizačnímu nebo interaktivnímu. Proto, abychom zvolili nejvhodnější typ metody, musíme ohlížet na našeho „žáka“ jako na celek, zohlednit veškerá kritéria třídění jako například věk a psychosexuální vývoj. Pro potřeby domácí edukace jsou dostačující metody klasické, které jsou pro lepší představu s jejich podrobnějším popisem a možnostmi využití přikládány níže.

Ke klasickým vyučovacím metodám patří metody „*slovní*“, „*praktické*“ a „*názorně-demonstrační*“. Mezi slovní metody se řadí – monologické, dialogické, metody písemných prací a práce s textem. Z monologických slovních metod je možné využívat vyprávění, a to buďto vlastního příběhu, například s prohlížením obrázků či rodinného alba nebo předčítání některé z knih na téma sexuální výchovy například titul – Ty jsi holka, ty jsi kluk (Štěrbová, Šilerová, Prouzová, 2017), kde jsou informace předávány skrze příběhy rodiny Mrákotových. Z dialogických slovních metod se nabízí rozhovor, který může posloužit ke zhodnocení nabitých informací z vyprávění nebo vzbudit v dítěti zájem o téma. Metody písemných prací či práce s textem lze v předškolním věku využít pouze za předpokladu, že rodič dítěti přečte text například jednoduché „spojovačky“ a spolu s ním daný úkol splní.

K praktickým metodám se řadí nácvik pohybových a pracovních dovedností, kam lze zařadit například kresbu své rodiny. Jako poslední mohou rodiče využít názorně-demonstrační metody, do kterých patří film či video, ale i skutečné předměty, takže například velice názorné je, když dítě vidí těhotnou ženu nebo si může sáhnout na těhotenské břicho. Výhodou těchto metod je to, že skrze smyslové receptory vytváří prožitky a vjemy, jež tvoří myšlenkové pochody, které zapojují a rozvíjí fantazii o konkrétní problematice (Rašková, 2011, s.49-55; Zormanová, 2012).

3.4 Historie sexuální výchovy

Kořeny sexuální výchovy prorůstají již celou historií lidstva, již na konci 18. století přestává být lidská sexualita považována za tabu a začíná prolínat různá odvětví lidského života. Konkrétnější rozvoj spojený se sexuální výchovou se objevuje v druhé polovině 19. století a na přelomu 19. – 20. století, začínají se překládat knihy později vycházejí rubriky v odborných pedagogických a lékařských časopisech, vznikají první společnosti pro výzkum, pořádají se mezinárodní sjezdy. Česká republika patří mezi průkopníky v tomto oboru. V roce 1917 předkládá Spolková rada Pedagogického muzea Komenského v Praze Memorandum C.K. Zemské školní radě pro království české „O pohlavní výchově mládeže“, které hovoří o zavedení pohlavní výchovy do škol. Výrazné změny přichází v období po první světové válce. Roku 1923 se i prezident T.G. Masaryk ve své publikaci „Mravní názory“ zmiňuje o pohlavní výchově a tabuizování tohoto tématu. Dochází k uvědomění, že jediný prostředek pro zastavení šíření společensky nežádoucích návyků (promiskuitní chování, rozšíření trestné sexuálně motivované činnosti apod.) vzniklých v oblastech hromadění válečných armád, je prevence. Právě o prevenci se zajímal český středoškolský profesor, literární historik, kritik, spisovatel a dramatik Zdeněk Záhoř. Od dvacátých let 20. století začal realizovat projekty (naučené rubriky v časopisech, brožury, přednášky, filmy, divadelní představení) a vydal několik knih určených pro rodiče, děti, učitele, ale také širokou veřejnost, což zajišťovalo edukaci celého národa. Roku 1921 bylo v Praze založeno první univerzitní sexuologické pracoviště na světě – Ústav pro studium pohlavnosti (nyní Sexuologický ústav). Druhá světová válka pozastavila veškeré působení a snahy o pokrok v oblasti sexuální výchovy. Až v roce 1960 se objevuje první poválečná norma ve Věstníku Ministerstva školství, která udává pokyn k zahájení výchovy k rodičovství. Znovu se snaha řešit situaci systémově objevuje až počátkem 90. let, díky aktuální hrozbě AIDS a dalšímu patologickému chování nejen dospívající populace. Vznikají další společnosti i soukromé projekty (Šulová, 2011 s. 391–396).

Mezi významné mezníky vývoje sexuální výchovy v průběhu 20. století patří například vliv psychoanalýzy, jež vedl k její detabuizaci a charakteristice významu sexuality pro vývoj jedince a míru kvality jeho života. Diskuze na téma sexuality v lidském životě byla rozpoutána díky „sexuální revoluci 60. let“, dále došlo k rozdělení sexuality od reprodukce, a to rozvojem antikoncepce a k pohlížení na sexuální výchovu jako na prevenci kvůli objevení rizika nákazy HIV a onemocnění AIDS. Lidskou sexualitu začínají ovlivňovat také média například reklama, fotografie, internet, počítačové hry (Šulová, 2011, s. 396).

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY

4.1 Výzkumné cíle

Jako výzkumné cíle bakalářské práce byly stanoveny následující:

1. Zhodnotit informovanost rodičů v oblasti sexuální výchovy dětí předškolního věku.
2. Prozkoumat přístup rodičů k předávání informací o sexuální výchově dětem předškolního věku.
3. Zjistit metody využívané k předávání informací o sexuální výchově dětem předškolního věku.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vycházející ze studia odborných zdrojů a stanovených cílů práce:

1. Které informace považují rodiče za součást sexuální výchovy předškolního věku?
2. Kdo by měl být zdrojem základních informací o sexuální výchově?
3. Jaký způsob předání „*intimních informací*“ o narození dítěte či sebeuspokojování považují rodiče za adekvátní pro dítě předškolního věku?
4. Znají rodiče správné zásady péče o zevní genitál dítěte?

5 METODIKA PRŮZKUMU

K dosažení výzkumných cílů teoreticko-průzkumné práce na téma Sexuální výchova v rodině předškoláka byl zvolen polostrukturovaný anonymní dotazník sloužící ke sběru potřebných dat (Příloha A). Výhodou dotazníkového šetření je možnost spolupráce s velkým počtem respondentů za krátkou časovou jednotku, za nevýhodu dotazníku lze považovat jeho možnou nízkou návratnost (Vojtíšek, 2012, s.27). Dotazník obsahuje stručné představení a úvod do problematiky, skládá se z 19 otázek, z nichž je 9 uzavřených, 6 polouzavřených a 4 otevřené.

Výzkum byl prováděn v období od 1. 2. do 1.3. 2018 v jedné z mateřských škol v Olomouckém kraji. Po získání povolení od ředitelky zařízení bylo ve spolupráci s učitelkami a vychovatelkami rozdáno rodičům 110 dotazníků vzhledem k počtu dětí docházejících do mateřské školy. Rodiče dotazníky po vyplnění odevzdávali do schránek ke sběru dokumentů určených. Návratnost dotazníků byla i přes mé očekávání velice nízká, což příkládám nejen právě probíhajícímu chřipkovému období, ale také intimnosti tohoto tématu a s tím spojenému možnému nezájmu rodičů. Z rozdaných dotazníků mi bylo navraceno pouhých 43 vyplněných listů, návratnost byla tedy 39, 09 %. Ke zpracování dat byly použity pouze řádně vyplněné dotazníky, proto jejich konečný počet činil 35 dotazníků.

6 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU

Respondenty tvořili rodiče dětí předškolního věku navštěvující mateřskou školu v Olomouckém kraji. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 26 žen (74, 29%) a 9 mužů (25,71%), ve věku od 23 do 43 let. Jejich vzdělání se pohybovalo nejčastěji na úrovni střední s maturitou (51, 43%), poté vzdělání vysokoškolské (22, 86%), dále pak střední bez maturity/vyučení (14, 29%) a vyšší odborné (11,43%). V poslední řadě se dotazníkového šetření nepřímo účastnily děti, a to věku od 3 do 6 let v zastoupení 19 děvčat a 16 chlapců.

7 ZPRACOVÁNÍ DAT

Data získaná z dotazníkového šetření byla zpracována pomocí počítačového programu Microsoft Office 2016, nejprve byly v tabulkovém procesoru Microsoft Office Excel 2016 vytvořeny tabulky četností a z nich vycházející sloupcové či výsečové grafy, které byly následně převedeny a s využitím popisné statistiky okomentovány v textovém editoru Microsoft Office Word 2016.

V tabulkách a grafech, kdy respondenti mohli volit z jedné nabízené odpovědi jsou výsledky zaznačeny pomocí absolutní četnosti (n_x) a relativní četnosti (f_x). Relativní četnost je získávána podílem četnosti absolutní (n_x) a četnosti celkové (n) a v tabulkách je vyjádřena v procentech f_x (%). Celkový počet respondentů je značen symbolem \sum . Vzorec pro výpočet relativní četnosti: $f_x (\%) = \frac{n_x}{n} * (100)$

V případě, kdy mohli respondenti volit z více odpovědí jsou výsledky v tabulkách a grafech značeny pomocí absolutní četnosti (n_i) a relativní četnosti (f_i). Relativní četnost je získávána podílem četnosti absolutní (n_i) a četnosti celkové (n), v tabulkách je vyjádřena pomocí procent f_i (%). Celkový počet odpovědí je značen symbolem \sum . Vzorec pro výpočet relativní četnosti: $f_i (\%) = \frac{n_i}{n} * (100)$. (Neubauer, Sedlačík, Kříž, 2012, s. 29-31).

8 PREZENTACE VÝSLEDKŮ

V této kapitole jsou znázorněny výsledky kvantitativního výzkumu. Odpovědi na otázky číslo 1. – 5. již byly uvedeny v kapitole Charakteristika zkoumaného souboru, analýza a interpretace výsledků proto začíná od otázky číslo 6.

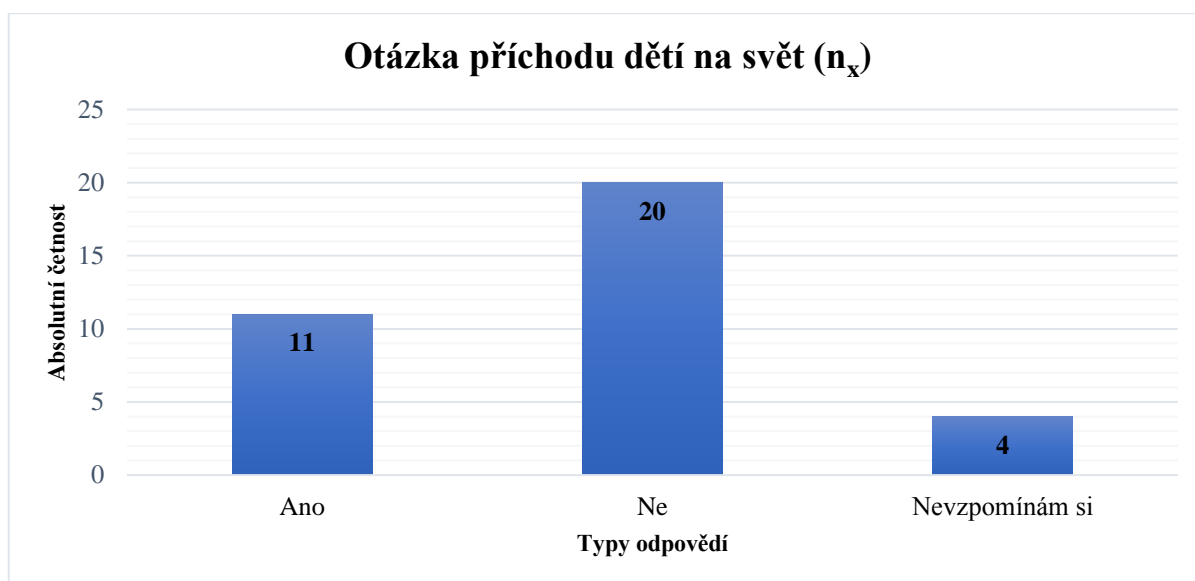
Otázka č. 6: Domníváte se, že mezi základní informace sexuální výchovy v předškolním věku patří témata:

Tabulka 1 - Četnost odpovědí na otázku týkající se témat sexuální výchovy v předškolním věku

Nabízená témata:	n_i	f_i (%)
O hygieně	32	22,70
O rozdílech mezi pohlavími	28	19,86
O oblékání a svlékání	24	17,02
O vlastním bezpečí	23	16,3
O početí a narození dítěte	19	13,48
O pravidlech osobních hranic (doteky, doteky na veřejnosti)	15	10,64
Σ	141	100

V otázce číslo šest měli respondenti možnost vybrat z více odpovědí, která z nabízených témat jsou dle jejich názoru řazena do sexuální výchovy předškolního věku. Za úplný základ sexuální výchovy v předškolním věku považují rodiče správné hygienické návyky, jelikož téma „o hygieně“, bylo zvoleno ve 32 případech (22,70%). Dále pak téma „o rozdílech mezi pohlavími“ ve 28 případech (19, 86%), „o oblékání a svlékání“ ve 24 případech (17,02%). Dvacet tři respondentů (16, 31%) uvedlo téma „o vlastním bezpečí“. Mezi méně zastoupená patřila intimnější témata „o početí a narození dítěte“ 19 respondentů (13, 48%) a „o pravidlech osobních hranic (doteky, doteky na veřejnosti) 15 respondentů (10, 64%). Tato témata v předškolním věku mohou rodiče mnohdy považovat za předčasná, avšak je nutné si uvědomit a brát v potaz, že projevy sexuality u dítěte mezi třetím a šestým rokem nejsou ničím předčasným a že sexualita a její projevy nás provází již od našeho narození (Tabulka 1).

Otázka č. 7: Už Vám dítě položilo otázku "jak přišlo na svět"?

Obrázek 1 - Graf související s počtím a příchodem dítěte na svět

Na obrázku číslo jedna můžeme vidět graf zobrazující odpovědi na otázku, zda se děti respondentů zajímají o to „jak přišli na svět“. Jedenáct rodičů (31, 43%) odpovědělo, že se jejich dítě o příchod nového života na svět již zajímalo, všechny děti byly ve věku pěti nebo šesti let. Dvacet rodičů (57, 14%) uvedlo, že se jejich dítě o tohle téma prozatím nezajímalo, ve 12 případech byly děti ve věku tří až čtyřech let, kdy se k této otázce může teprve schylovat a v 8 případech bylo dětem již pět let, v takové situaci by bylo dobré rodiči zvážit započítí rozhovoru ke zjištění obsahu znalosti svých dětí. Ve čtyřech případech (11,43%) si dotazování nevzpomínali (Obrázek 1).

Tabulka 2 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 7

Ano (Prosím, napište, jak jste odpověděl/a?):	ni	fi (%)
"Maminka s tatínkem se mají rádi, pomazlí se a narodí se jim miminko."	5	45,45
"Z maminčina břicha."	2	18,18
"Maminka s tatínkem se mají rádi, tatínek zasadí do maminky semínko, z toho v břichu vyroste miminko."	2	18,18
"Maminka s tatínkem se rozhodli mít miminko, tak ses narodil."	1	9,09
"Příkladem bylo mé těhotenství a vysvětlení, že se maminka s tatínkem musí tultit."	1	9,09
Σ	11	100

Pokud respondenti v otázce číslo sedm odpověděli „ano“, byly dále dotazovány na jejich reakci. Typy reakcí můžete vidět v tabulce číslo dva, pokud se odpovědi podobaly, byly sloučeny pod výraz uvedený jako první. Nejčastěji rodiče uváděli lásku mezi maminkou a tatínkem a nutnost pomazlení pro narození miminka (45, 45%), dále strohou odpověď „z maminčina břicha“ (18,18%), se stejným zastoupením se objevuje odpověď „zasazení semínka v břichu“ (18, 18%). Jeden z rodičů zvolil „rozhodnutí“ pro narození miminka (9, 09%), pak v jediném případě je zastoupeno „těhotenství jako příklad plus dodatek o tulení“ (9, 09%). V žádném z uvedených případů nebylo zmíněno spojení spermie a vajíčka, což může značit, že se děti prozatím nezajímali o to „jak se miminko dostalo dovnitř“ nebo mají rodiče obavy, aby neřekli „příliš mnoho příliš brzy“. Oceňuji vyhýbání se pohádkám o čápech či přirovnání ke zvířátkům (Tabulka 2).

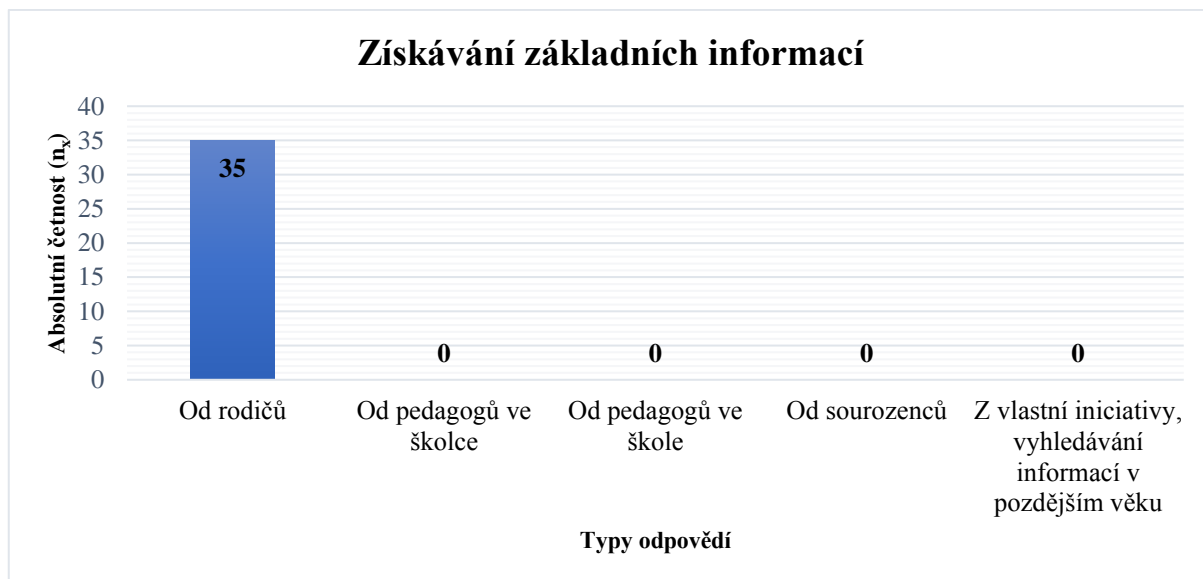
Otázka č. 8: Dle Vašeho názoru je nejvhodnější při předávání informací předškolnímu dítěti o příchodu dětí na svět odpovědět:

Tabulka 3 - Četnost odpovědí na otázku týkající se příchodu dětí na svět

Typy odpovědí:	n_i	f_i (%)
"Maminka a tatínek se mají rádi a narodí se jim miminko..."	13	54,17
"Miminko se rodí z břicha."	5	20,83
"Z lásky mezi manželi se narodí dítě."	1	4,17
"Miminko je v břichu, když je připravené žít s námi, tak se narodí."	1	4,17
"Maminka s tatínkem se měli moc rádi, pak šla maminka do porodnice a vrátila se s miminkem."	1	4,17
"Maminka s tatínkem si byli hodně blízcí, maminka pak měla v břichu miminko."	1	4,17
"Moc jsme tě chtěli, tak ses narodila."	1	4,17
"Syna uspokojila pohádka o velké lásce."	1	4,17
Σ	24	100

Otázka osmá byla otevřená a věnována respondentům, kteří v otázce číslo sedm odpověděli „ne“ a opět byla na téma „příchod dětí na svět“, aby žádný ze zúčastněných nebyl ochuzen o možnost vyjádření své odpovědi. Podobné odpovědi byly sloučeny pod výraz uvedený jako první. Nejčastější reakce dle tázaných byla „maminka a tatínek se mají rádi...“ (54, 17%), bez nutnosti jakéhokoliv kontaktu mezi rodiči. Druhou nejčastější odpověď tvořilo strohé „miminko se rodí z břicha“ (20, 83%). Dále pak rodiče odpovídali jednotlivě, zde se objevuje i „pohádka o velké lásce“, která by se mohla řadit mezi první odpověď, ale jelikož mi není známo znění této pohádky, získala samostatné zastoupení. Opět ani v jednom z případů nebylo zmíněno spojení spermií a vajíčka (Tabulka 3).

Otázka č. 9: Jak by dítě mělo základní informace o sexuální výchově dle vašeho názoru primárně získat?

Obrázek 2 - Graf související s primárním získáváním informací o sexuální výchově

Na obrázku číslo dva je možné vidět graf znázorňující odpovědi na otázku týkající se hlavního zdroje základních informací o sexuální výchově v předškolním věku, tedy těch, které rodiče volili v otázce č. 6. Všechny třicet pět respondentů si uvědomuje, že právě oni jsou primárním zdrojem těchto informací (Obrázek 2).

Otázka č. 10: Jaké pojmenování pohlavních orgánů u dětí používáte?

Tabulka 4 - Četnost odpovědí týkajících se pojmenování pohlavních orgánů u chlapců

Chlapci:	n_i	f_i (%)
Pindík, pind'a, pind'our	13	48,15
Šulda, šulínek	11	40,74
Lulda, lulínek	2	7,41
Pimpa	1	3,70
Σ	27	100

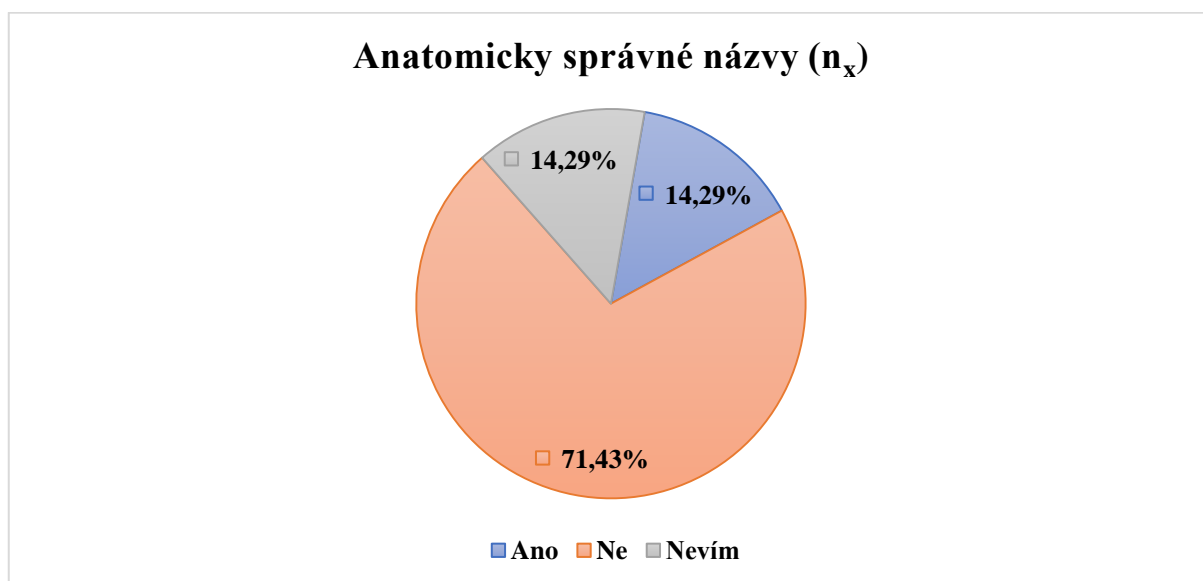
Čtvrtá tabulka zobrazuje typy odpovědí na otázku pojmenování pohlavních orgánů u chlapců. Zdrobněliny jednoho typu odpovědi byly sloučeny a jejich výrazy jsou uvedeny v tabulce. Mezi používané názvy patří například „pindík“ ve třinácti případech (48, 15%), „šulda“ v jedenácti případech (40, 74%), „lulda“ ve dvou případech (7, 41%) a jeden neobvyklý název „pimpa“ (3, 70%). Nikdo z respondentů nevedl, že by pohlavní orgány žádným způsobem nenazýval, zároveň se v žádné z rodin nežívá název penis (Tabulka 4).

Tabulka 5 - Četnost odpovědí týkající se pojmenování pohlavních orgánů u děvčat

Děvčata:	n_i	f_i (%)
Pipina, pipka, pipinka	18	58,06
Prcina, prcka, prcinka	8	25,81
Kčena, kačenka	3	9,68
Finfulína	1	3,23
Čuranda	1	3,23
Σ	31	100

Tabulka pátá zobrazuje typy odpovědí na otázku pojmenování pohlavních orgánů u děvčat. Zdrobněliny jednoho typu odpovědi byly sloučeny a jejich výrazy jsou uvedeny v tabulce. Mezi používané názvy patří „pipina“ v osmnácti případech (58, 06%), „prcka“ v osmi případech (25, 81%), což působí spíše jako název pro hýždě. Ve třech případech „kačenka“ (9, 68%), jednotlivě pak neobvyklé názvy jako „finfulína“ (3, 23%) a „čuranda“ (3, 23%). Opět nikdo z respondentů nevedl, že by pohlavní orgány žádným způsobem nenazýval, zároveň se ani u ženského pohlaví v žádné z rodin nežívá název pochva nebo vagína (Tabulka 5).

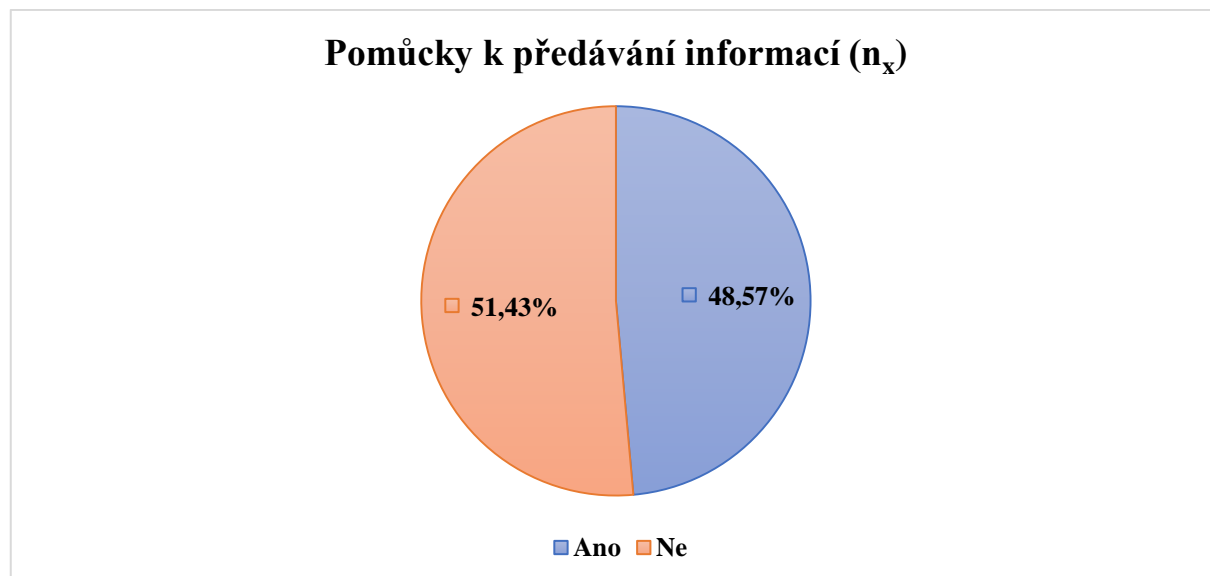
Otázka č. 11: Zná vaše dítě anatomicky správné názvy jako je vagína (pochva) a penis?

Obrázek 3 - Graf vztahující se k otázce o používání anatomicky správných názvů pohlavních orgánů

Obrázek číslo tři znázorňuje graf vyjadřující, zda děti respondentů znají anatomicky správné názvy pohlavních orgánů. Dvacet pět rodičů (71, 43%) uvedlo, že jejich děti tyto názvy neznají, pět rodičů (14, 29%) naopak děti anatomicky správné názvy pohlavních orgánů naučili a stejný počet rodičů (14, 29%) ani netuší, jestli děti slovo vagína, pochva či penis vůbec znají. Odpověď „nevím“ považuji v této problematice za více nežádoucí nežli odpověď „ne“, protože pokud rodiče „neví“, značí to, že se s dětmi o takto přirozených věcech nebaví a tím se nezajímají o znalosti či přehled jejich potomků (Obrázek 3).

Otázka č. 12: Máte doma nějaké pomůcky (knihy, obrázky) sloužící k předávání informací o sexuální výchově?

Obrázek 4 - Graf vztahující se k otázce o pomůckách sloužících k předávání informací o sexuální výchově

Obrázek číslo čtyři nabízí graf hovořící o pomůckách sloužících k předávání informací o sexuální výchově. Sedmnáct respondentů (48, 57%) uvedlo, že vlastní nějaký prostředek sloužící k předávání informací o sexuální výchově, osmnáct rodičů (51,43%) nikoliv. Pravdou je, že není třeba vlastnit žádné speciální pomůcky, jelikož je možné využít například fotografie z rodinného alba zachycující těhotenství matky nebo novorozence, které má doma jistě každý (Obrázek 4).

Otázka č. 13: Jaké pomůcky to jsou?

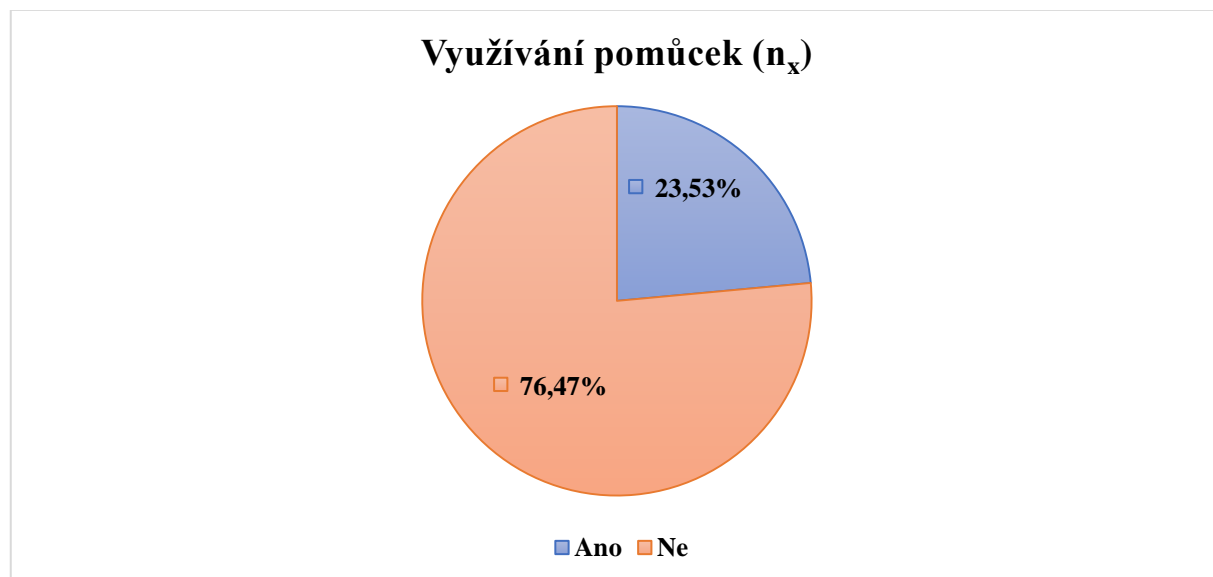
Tabulka 6 - Četnost odpovědí na otázku týkající se pomůcek sloužících k předávání informací o sexuální výchově

Nabízené pomůcky k předávání informací:	n_i	f_i (%)
Knihy nebo encyklopedie	17	65,38
Videa (např. Byl jednou jeden život)	9	34,62
Hračky (např. těhotná Barbie)	0	0,00
Jiné (prosím, doplňte)	0	0,00
Σ	26	100

Tabulka číslo šest navazuje na otázku číslo dvanáct a zobrazuje četnost jednotlivých předmětů sloužících k předávání informací o sexuální výchově, které respondenti vlastní. Mezi

nejčtenější patří knihy nebo encyklopedie, které má všech sedmnáct respondentů (65, 38%), devět z nich zmínilo i videa (34, 62%) a nikdo ze zúčastněných nevlastní tematickou hračku a neuvedl ani jiné možnosti (Tabulka 6).

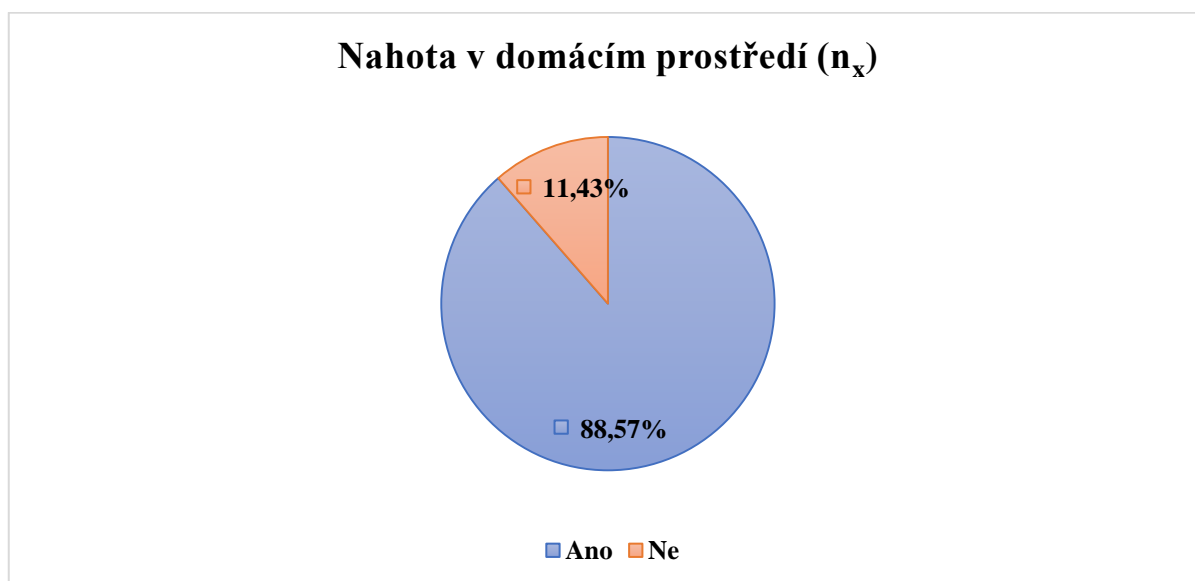
Otázka č. 14: Používáte konkrétní pomůcky k zodpovídání dotazů svých dětí vztahující se k sexuální výchově?

Obrázek 5 - Graf vztahující se k využívání pomůcek zmíněných v otázce č. 13

Obrázek číslo pět zobrazuje graf s odpověďmi na otázku, zda rodiče využívají pomůcky, které uvedli v otázce číslo třináct. Přestože menší polovina, tedy sedmnáct respondentů (48, 57%) uvedlo, že zmíněné předměty vlastní, pouze čtyři z nich (23, 53%) je využívají k zodpovídání dotazů svých dětí. Třináct respondentů (76, 47%) knihy ani videa při dotazování dětí na téma z oblasti sexuální výchovy nevyužívá, přitom by k uspokojení dětské zvědavosti a představivosti mohli posloužit mnohem lépe nežli slovní vyjádření (Obrázek 5).

Otázka č. 15: Chodíte doma před dětmi bez oblečení?

Obrázek 6 - Graf vztahující se k nahotě v domácím prostředí

Obrázek číslo šest znázorňuje odpovědi na otázku, zda rodiče chodí před dětmi bez oblečení, kdy třicet jedna respondentů (88, 57%) uvedlo, že bez oblečení se v domácím prostředí pohybují a pouze čtyři respondenti (11, 43%) nikoliv (Obrázek 6).

Tabulka 7 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 15 a)

Ano (proč?):	n_i	f_i (%)
"Je to přirozené."	15	48,39
"Při koupání, převlékání."	11	35,48
"Proč ne?"	2	6,45
"Výjimečně."	1	3,23
"Jsem jejich matka."	1	3,23
"Doma vidí, jak vypadají pohlavní orgány a ve školce nebude experimentovat."	1	3,23
Σ	31	100

Pokud rodiče v otázce číslo patnáct odpověděli „ano“, byli dále dotazováni „proč“, tabulka číslo sedm znázorňuje jejich reakce. Podobné odpovědi byly sloučeny pod výraz uvedený jako první. Patnáct respondentů (48, 39%) považuje takové počínání za přirozené, jedenáct respondentů (35, 48%) uvedlo, že takto činí při provádění hygieny či převlékání. Ve dvou případech (6, 45%) rodiče odpověděli „proč ne“, tudíž se nahotě též nevyhýbají. Dále odpovídali rodiče

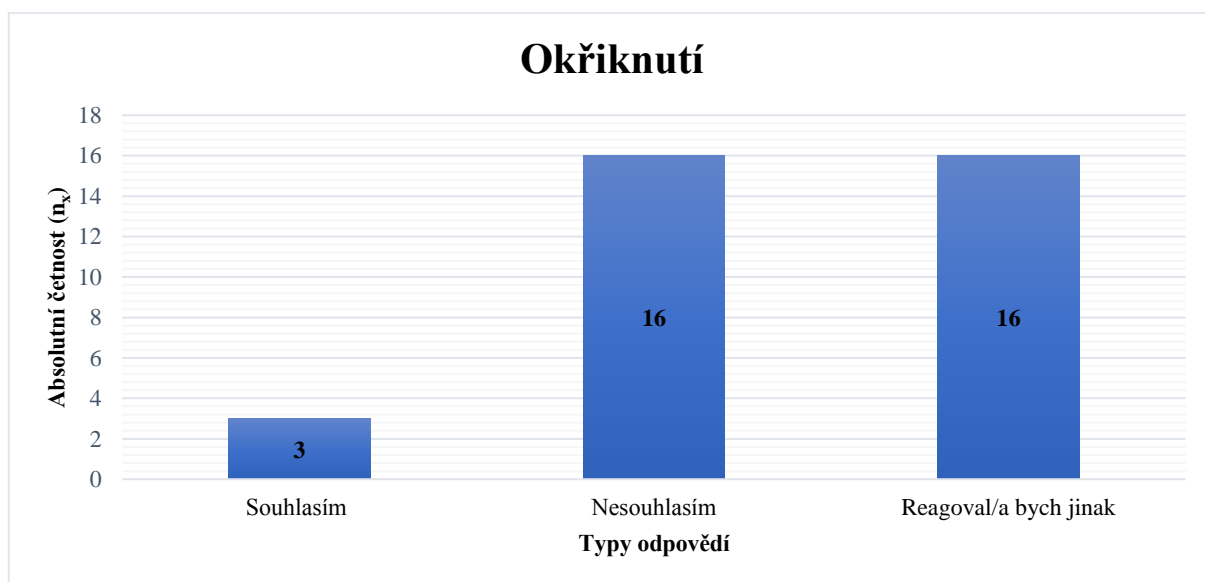
jednotlivě, kdy oceňuji zajímavé zdůvodnění, že „děti doma vidí, jak vypadají pohlavní orgány a ve školce poté neexperimentují“ (Tabulka 7).

Tabulka 8 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 15 b)

Ne (proč?):	n_i	f_i (%)
"Není to vhodné."	3	75,00%
"Naprosto nevhodné."	1	25,00%
Σ	4	100%

Pokud rodiče v otázce číslo patnáct odpověděli „ne“, byli opět dále dotazováni „proč“, tabulka číslo osm znázorňuje jejich reakce. Tři respondenti (75%) odůvodnili odpověď nevhodností tohoto počínání a jeden (25%) z dotazovaných dokonce uvedl, že tento čin je „naprosto nevhodný“. Každá rodina má k otázce nahoty vlastní postoj, ten negativní může děti ochuzovat o přirozené zjišťování rozdílů mezi dětmi a dospělými (Tabulka 8).

Výrok č. 16: Pokud by se mé dítě dotýkalo svých genitálií nebo se začalo třít o polštář k vyvolání příjemných pocitů – okřikl/a bych jej, je to nečisté a děti to dělat nesmí.

Obrázek 7 - Graf související s reakcí na masturbaci v předškolním věku

Obrázek sedmý zobrazuje graf vztahující se k výroku souvisejícím s dětskou masturbací. Respondenti měli možnost souhlasit či nesouhlasit s výrokem nebo zvolit možnost vlastní reakce. S nabízenou reakcí, která není zcela vyhovující souhlasili tři respondenti (8, 57%).

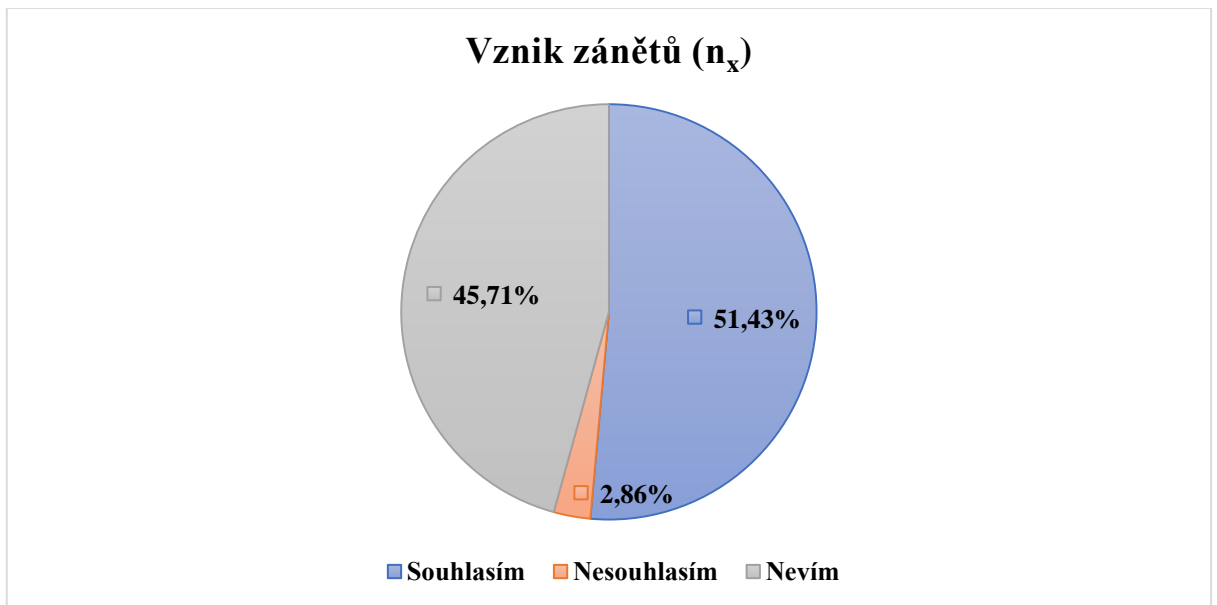
Důvodem k nesouhlasu s masturbací může být například náboženství, avšak je nutné odůvodnit dítěti nevhodnost tohoto činu správným způsobem. Šestnáct respondentů (45, 71%) by se této reakci vyhnulo a stejný počet (45, 71%) by volilo jiné typy reakcí, který můžete zhlédnout v tabulce číslo devět (Obrázek 7).

Tabulka 9 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 16

Reagoval/a bych jinak:	n_i	f_i (%)
"Vysvětlil/a bych mu/jí, že se genitálií ve společnosti nedotýkáme, je to soukromá věc..."	5	31,25
"Zeptala bych se, co dělá."	4	25,00
"Odvedla bych pozornost jiným směrem."	3	18,75
"Vysvětlil/a bych mu/jí, že je malý/á a má na "to" čas."	1	6,25
"S úsměvem-nech toho pind'u / pipku."	1	6,25
"Nedělej to, ať si neublížíš."	1	6,25
"Řekla bych, že se to nedělá."	1	6,25
Σ	16	100

Pokud rodiče v otázce číslo šestnáct volili odpověď „reagovala bych jinak“, bylo jim umožněno vyjádřit, jakým způsobem by reagovali. V tabulce číslo devět můžete vidět odpovědi. Podobné odpovědi byly sloučeny pod výraz uvedený jako první. Mezi nejčastější a zároveň nejvhodnější reakci patří „vysvětlení, že dotýkání se genitálií je ve společnosti nevhodné“ či „je to soukromá věc“, takto by reagovalo 5 respondentů (31, 25%). Čtyři rodiče (25%) by se dětí ptali „co dělají“, tři (18, 75%) by pak odvedli pozornost jiným směrem. Další odpovědi byli v jednotlivých zastoupeních, kdy by rodič například dítěti vysvětlil, že se „to“ nedělá, u čehož je ovšem důležité neopomínat vysvětlení proč (Tabulka 9).

Výrok č. 17: Sešlapávání spodního prádla nebo jeho navlékání přes boty může u děvčátek předškolního věku způsobovat záněty zevních pohlavních orgánů a pochvy.

Obrázek 8 - Graf vztahující se k zánětům pohlavních orgánů děvčat předškolního věku

Obrázek číslo osm obsahuje graf věnující se výroku o zánětech pohlavních orgánů u děvčat předškolního věku. Osmnáct respondentů (51, 43%) souhlasilo s tím, že sešlapávání spodního prádla či jeho navlékání přes boty může vést ke gynekologickým obtížím u děvčat ve věku od tří do šesti let. Jeden respondent (2, 86%) s tímto výrokem nesouhlasil a šestnáct rodičů (45, 71%) o tomto problému nemělo zdání, přestože ženy by takové komplikace mohli znát z vlastních zkušeností (Obrázek 8).

Výrok č. 18: U chlapců by se měla přetahovat předkožka.

Obrázek 9 - Graf související s přetahováním předkožky u chlapců

Obrázek číslo devět znázorňuje graf věnující se výroku o přetahování předkožky u chlapců. Devatenáct respondentů (54, 29%) s tímto výrokiem souhlasilo, ti dále měli uvést od kolika roků si myslí, že se tento úkon provádí. Jejich odpovědi je možné zhlédnout tabulce číslo deset. Tři respondenti (8, 57%) s výrokiem nesouhlasili a třináct rodičů (37, 14%) nemělo o této problematice zdání. Přetahování předkožky u chlapců je velice sporné. Rodiče by dle mého názoru měli být poučeni již lékařem / porodní asistentkou na novorozeneckém oddělení, dále pak při první kontrole u pediatra a při všech následujících dle stavu (Obrázek 9).

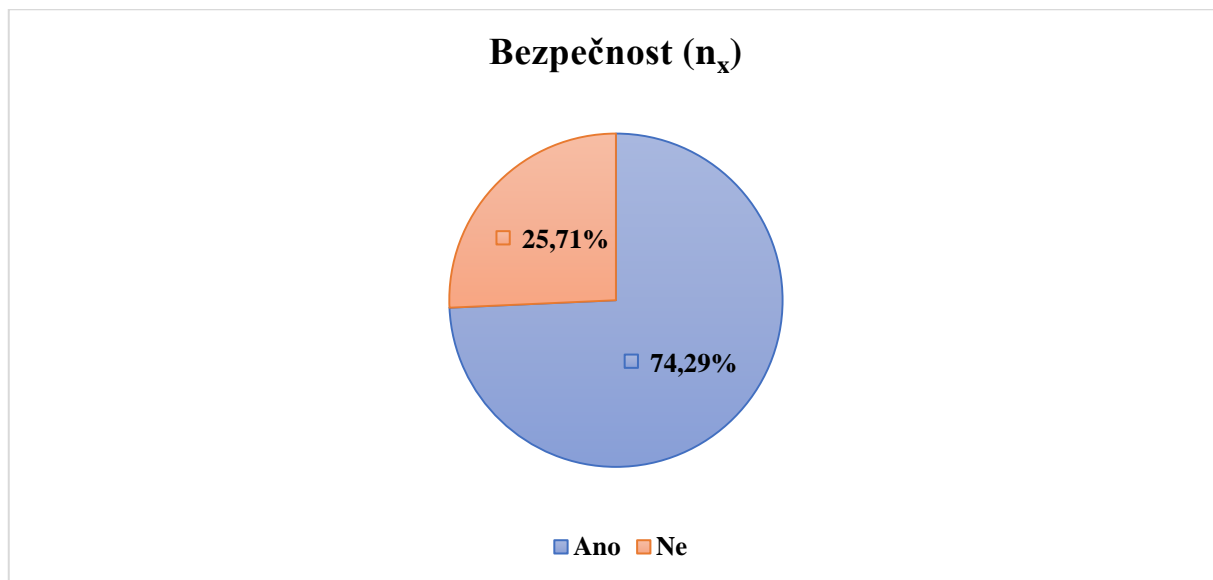
Tabulka 10 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 18

Souhlasím:	n _i	f _i (%)
"Od narození."	5	26,32
"Od dvou let."	4	21,05
"Od tří let."	3	15,79
"Záleží na lékaři."	3	15,79
"Po prvním roce."	3	15,79
"Od pěti let."	1	5,26
Σ	19	100

Pokud rodiče v otázce číslo osmnáct zvolili odpověď „souhlasím“, byli dotazováni na věk chlapců, ve kterém by se s přetahováním předkožky mělo začít. Nejčastěji respondenti uváděli odpověď „od narození“ a to v 5 případech (26, 32%), dále pak „od dvou let“ ve 4 případech (21, 05%), „od tří let“ ve třech případech (15, 79%), se stejným počtem byly uvedeny odpovědi

„záleží na lékaři“ a „po prvním roce“. Jediné zastoupení (5, 26%) získala odpověď „od pěti let“. Typy odpovědí značí selhání některého z faktorů v rámci edukace, bylo by zajímavé zjistit, od koho rodiče tyto většinou nepravdivé informace získali (Tabulka 10).

Otázka č. 19: Probíral/a jste se svým dítětem bezpečnost při kontaktu s cizími lidmi?

Obrázek 10 - Graf vztahující se k bezpečnosti při kontaktu s cizími lidmi

Obrázek číslo deset znázorňuje graf související s otázkou, zda rodiče se svými dětmi probírali problematiku bezpečnosti. U dvaceti šesti dětí (74, 29%) se rodiče tomuto problému již věnovali a měli možnost odpovědět, které informace svým dětem předali, což můžeme zhlédnout v tabulce číslo jedenáct. Zbýlých devět (25, 71%) respondentů uvedlo, že se prozatím tomuto tématu nevěnovali, i oni byly dále dotazováni, z jakého důvodu takto neučinili. V tabulce číslo dvanáct je možné zhlédnout jejich odpovědi (Obrázek 10).

Tabulka 11 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 19 a)

Ano (prosím, napište, jaké informace jste Vašemu dítěti předal/a):	n _i	f _i (%)
"Nemluvit s cizími lidmi, nikam nechodit, nebrat si nic od cizích."	21	80,77
"Nenastupovat k nikomu do auta."	3	11,54
"Nikomu nedůvěřovat."	1	3,85
"Nenechat se osahávat a svlékat."	1	3,85
Σ	26	100

Pokud rodiče v otázce číslo devět zvolili odpověď „ano“ byli dále dotazováni na probraná témata. Podobné odpovědi byly sloučeny pod výraz uvedený jako první. Mezi nejvíce zastoupená a to ve 21 případech (80, 77%) patřilo poučení „nemluvit s cizími lidmi, nic si od

nich nebrat a nikam neodcházet“. Za další důležitou informaci považovali tři respondenti (11, 54%) zmínku o „nenastupování do cizího auta“. Poté po jednotlivém zastoupení uváděli rodiče informace jako „nikomu nedůvěřovat“ a „nenechat se osahávat a svlékat“.

Tabulka 12 - Četnost odpovědí související s otázkou č. 19 b)

Ne (proč?):	n_i	f_i (%)
"Zatím dítě všude doprovázíme."	5	55,56
"Vzhledem k věku."	2	22,22
"Zařídila žena/manželka."	2	22,22
Σ	9	100

Pokud rodiče v otázce číslo devatenáct zvolili odpověď „ne“, byli dotazováni na důvod jejich počínání. Podobné odpovědi byly sloučeny pod výraz uvedený jako první. Pět z dotazovaných (55, 56%) uvedlo, že „prozatím dítě neustále doprovází“. Další dva (22, 22%) uvedli, že takto neučinil vzhledem k věku. Ani jedna z odpovědí, není důvodem k neprovedení seznámení například již šestiletého dítěte s takto základními věcmi. Ke vzniku rizikových situací stačí i malá chvilka nepozornosti na dětském hřišti. Poslední dva respondenti mužského pohlaví (22, 22%) přenechali poučení na svých partnerkách (Tabulka 12).

9 DISKUZE

Tato kapitola je věnována výsledkům průzkumu, ne jejichž základě jsou zodpovězeny výzkumné otázky, které jsou uvedeny na počátku výzkumné části práce. Výsledky jsou dále porovnávány s již publikovanými záznamy.

Výzkumná otázka číslo 1: Které informace považují rodiče za součást sexuální výchovy předškolního věku?

Pod první výzkumnou otázkou spadají čtyři otázky z dotazníku, a to otázka číslo šest, deset, jedenáct a devatenáct. Z nichž, jak se předpokládalo, vyplývá, že rodiče nepovažují „*intimní informace*“ o početí či narození dítěte (13, 48%) nebo informace o pravidlech osobních hranicích (10, 64%), tedy i masturbaci za součást edukace dětí ve věku od tří do šesti let. Tento fakt příkládám studiu rodičů, a to i díky odpovědím z desáté otázky, které ukazují, že v žádné z rodin se neužívají k pojmenování pohlavních orgánů anatomicky správné názvy jako je penis, vagína či pochva. V této problematice by bylo zajímavé se dále zabývat důvody, které k těmto skutečnostem vedou. Více než polovina respondentů (71, 43%) v jedenácté otázce také zmínilo, že jejich děti anatomicky správné názvy pohlavních orgánů ani neznají. Hýbnerová (2015) pak ve své práci uvádí, že 15 % domácností tyto názvy užívá, avšak dle vyjádření učitelek z mateřských škol děti dále spíše používají neoborné výrazy či zdrobněliny.

K bezpečnosti svých dětí v předškolním věku se rodiče staví lépe. To vyplývá z reakcí na otázku číslo devatenáct, která pojednává o tom, zda již rodiče edukovali děti o rizicích vznikajících při kontaktu s cizími osobami. Pouze 25, 71 % respondentů tvrdí, že bezpečnost s dětmi prozatím neprobírali. Pominu-li otce, kteří tuto úlohu přenechali svým ženám, zbývá sedm dotazovaných, kteří tento čin odůvodňují buďto nízkým věkem dítěte nebo neustálým dohledem nad ním. Avšak je nutné si uvědomit, že každé dítě se již ve třech letech věku setká s velice intimním kontaktem s cizí osobou, kterou je dětský lékař. Možná si to žádný z rodičů neuvědomuje, ale jistě své dítě již informoval o neškodnosti dotyků pediatra. Myslím si, že právě tento okamžik je nejvhodnějším k rozlišení toho, která osoba má právo se dotýkat těla dítěte a která nikoliv.

Výzkumná otázka číslo 2: Kdo by měl být zdrojem základních informací o sexuální výchově?

Této výzkumné otázce byly věnovány dvě otázky z dotazníku, a to otázka číslo devět a patnáct. Přestože rodiče neřadí do sexuální výchovy předškolního věku veškeré informace, které pod ni

skutečně spadají, všichni z odpovídajících si uvědomují, že předání vybraných informací je právě jejich úlohou. Tento výsledek mě mile překvapil. Hýbnerová (2015) se ve svém výzkumu zaměřila na celkový vztah rodičů k sexuální výchově, hodnotí ho jako velice kladný, jelikož 85 % respondentů by si přálo, aby jejich dítě získalo informace z této problematiky právě od nich.

Rodiče se také v 88, 57 % pozitivně staví k nahotě v domácím prostředí, kterou nepřímo mnohdy i nevědomky předávají poznatky o rozdílech mezi mužem a ženou či dospělým a dítětem. Pouze 11, 43 % dotazovaných hodnotí tohle počínání za nevhodné. K takovému názoru může vést například vlastní stud, což je nutné v i domácím prostředí plně akceptovat. Důvodem k odpovědi mohlo být také špatné vyložení znění otázky, kdy si rodiče pod dotazem „*Chodíte doma před dětmi bez oblečení?*“ mohli vybavit exhibicionismus, což pochopitelně vedlo ke zmíněné reakci. V takovém případě měla být otázka obohacena například o dodání konkrétních situací.

Výzkumná otázka číslo 3: Jaký způsob předání „intimních informací“ o narození dítěte či sebeuspokojování považují rodiče za adekvátní pro dítě předškolního věku?

Ke třetí výzkumné otázce se vztahuje nejvíce otázek z dotazníku, a to otázka číslo sedm, osm, dvanáct, třináct, čtrnáct a šestnáct. Z nichž usuzuji, že rodiče k předávání informací o sexuální výchově považují za nejvhodnější jednostrannou slovní metodu, tedy dialog bez zahrnutí detailních informací. Otázky číslo sedm a osm byly zaměřeny na „*příchod dětí na svět*“ a žádná z odpovědí neobsahovala sdělení o nutnosti spojení spermie a vajíčka. Zároveň se v žádné z reakcí neobjevila „*pohádka o čápech či vránách*“. Srovnatelně hovoří výsledky Hýbnerové (2015), jež se dotazovala přímo na to, zda je pro předškolní dítě dostačující odpověď „*Dítě přinese čáp nebo vrána.*“, téměř v 90 % rodiče uvedli že nikoliv. Šestnáctá otázka byla vlastně výrokem s nevhodnou reakcí na masturbaci dětí v předškolním věku, s níž souhlasilo 8, 57 % respondentů. Tento fakt příkládám nedostatku informací, které rodiče mají z oblasti sexuální výchovy a neznalosti možných následků tohoto činu či nabití dojmu o „*nečistotě masturbace*“ z vlastní zkušenosti.

Otázka dvanáct až čtrnáct se věnovala tomu, zda rodiče mají a používají nějaké pomůcky k předávání informací o sexuální výchově. Rozdíly ve vlastnictví pomůcek jsou srovnatelné, 48, 57 % uvedlo, že se pomůcky v domácnosti vyskytují a 51, 43 % že nikoliv. Mezi nejvíce zastoupené pak patřily v 65, 38 % knihy či encyklopedie a videa 34, 62 %. Avšak k zodpovídání dotazů svých dětí jsou tyto pomůcky využívány pouze v 23, 53 %, což může být způsobeno

například nevhodnými tituly, o které děti předškolního věku nejeví zájem. Bylo by dobré zjistit, které knihy rodiče pořizují a případně jim doporučit některý z titulů přizpůsobeným dětem ve věku od tří do šesti let, jež nabízí dnešní trh.

Výzkumná otázka číslo 4: Znají rodiče správné zásady péče o zevní genitál dítěte?

Poslední z výzkumných otázek je podložena odpověďmi na otázky číslo sedmnáct a osmnáct. Sedmnáctá otázka je výrokem, jež hovoří o riziku vzniku zánětu zevních pohlavních orgánů u dívek z nesprávného oblékání či svlékání spodního prádla. S nabízeným tvrzením souhlasilo 51, 43 % respondentů, mezi nimiž bylo i šest mužů z nichž polovina měla děti předškolního věku ženského pohlaví a druhá dokonce mužského pohlaví. Oproti tomu je zarážející počet respondentů 45, 71 %, kteří uvedli, že neví, zda takové jednání může způsobovat gynekologické komplikace u děvčat ve věku od tří do šesti let. Nejvíce mě udivilo zjištění, že ve třinácti případech takto odpověděli ženy, matky, děti předškolního věku ženského pohlaví. Každá z nich jistě alespoň jednou v životě musela řešit vlastní gynekologický zánět, byla obeznámena se zásadami správné hygieny a bylo jí doporučeno několik opatření předcházejícím těmto problémům, z kterých je snadné odvodit riziko vznikající s nesprávným navlékáním a svlékáním spodního prádla u dívek předškolním věku. Jedna žena dokonce s tímto výrokem nesouhlasila. Možným faktorem vedoucím ke vzniku těchto reakcí může být také selhání edukace ze strany pediatra, a i když se rodič s tímto problémem nemusí v tak raném věku dítěte setkat, měl by s ním být dostatečně obeznámen.

Osmnáctá otázka je též výrokem, vztahuje se naopak k mužskému pohlaví a péči o předkožku. Zde opět nejvíce převládali naprosto nesprávné reakce, kdy rodiče ve 26, 32 % uváděli, že se předkožka u chlapců přetahuje již od narození. Dle MUDr. Kříže (2013) je kónické zúžení předkožky v prvních měsících života zcela normální a pro předcházení vzniku získané fimózy (zúžení předkožky) z nesprávné manipulace se doporučuje její nenásilné stahování a uvolňování až po druhém roku života. Dohled nad tímto úkonem a doporučení jeho počátku nebo naopak vyvarování řídí pediatr. V případech, kdy je fimóza vrozená a způsobuje komplikace v rámci častých infekcí močových cest nebo vzniku zánětu předkožky doporučí lékař konzervativní řešení spočívající v aplikaci kortikoidních mastí, u získaných jizevnatých fimóz pak operační řešení – obřízku. Předcházet vzniku těchto komplikací mohou již porodní asistentky na novorozeneckém oddělení při edukaci spojené s ukázkou koupání novorozence.

10 ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma Sexuální výchova v rodině předškoláka se skládá z teoretické a průzkumné části. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol zabývajících se psychosexuálním vývojem předškoláka, jeho rodině a sexuální výchově v ní probíhající. Tyto kapitoly byly sepsány na základě prostudování odborné literatury uvedené seznamu, čímž došlo k naplnění předem stanovených teoretických cílů práce.

Výzkumnou část práce tvoří výsledky a reakce získané pomocí dotazníkového šetření od rodičů dětí předškolního věku navštěvující jednu z mateřských škol v Olomouckém kraji. Z nich plynou některé z nedostatků v oblasti znalostí rodičů souvisejících se sexuální výchovou a nízký zájem o tuto problematiku. Naopak některé z reakcí jsou milým překvapením, jako například odpovědi na otázku „*kde se berou děti*“, ve kterých se rodiče vyhýbají záměrnému lhaní a vymýšlení si nesmyslných příběhů. Dále všichni dotazovaní vědí, že prvotním a hlavním zdrojem informací o sexuální výchově jsou právě oni, u čehož se ovšem sami ochuzují o rozmanitost pomůcek, které nabízí dnešní trh a metod, jež vedou ke zjednodušení a zpestření tohoto úkonu. Velký problém také vidím v nevědomosti související se správnými zásadami péče o zevní genitál dětí a neznalosti možných následků jejich porušování.

Pro zlepšení přístupu rodičů k sexuální výchově by bylo dobré zjistit, zda si vůbec uvědomují, jakým rizikům a komplikacím právě správnou a včasnou edukací svých dětí předcházejí. A zda by měli rodiče zájem o prohloubení svých informací v této problematice. V případě kladného postoje k tomuto návrhu by bylo možné nedostatky či zajímavosti doplnit například formou přednášky či edukačního letáčku. Edukační materiál by byl předáván při zápisu dítěte do školky a poskytoval by komplexní přehled o vhodných informacích a metodách jejich předání pro děti ve věku od tří do šesti let.

11 POUŽITÁ LITERATURA

ČSN ISO 7144 Dokumentace: formální úprava disertací a podobných dokumentů. Praha: Český normalizační institut.

GOLDMAN, Linda. *Mluvme s dětmi o sexu*. Praha: Portál, 2015, ISBN 978-80-262-0924-9.

NEUBAUER, Jiří; SEDLAČÍK, Marek; KRŽÍŽ, Oldřich. *Základy statistiky*. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4273-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986, ISBN 08-011-86.

PIAGET, Jean. *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-146-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7. vyd. Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0403-9.

PŠENIČKA, Oldřich. *Sexuální výchova v rodině*. 2. vyd. Pardubice: Hnutí rodina, 1995, ISBN 901524-3-0.

RAŠKOVÁ, Miluše. *Užití metod sexuální výchovy z pohledu historie a současnosti českého školství*. Plzeň: Arnica, 2011, ISBN 1804-8366.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. 6. vyd. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-3133-9.

STRETTI, Sylvie, Jan KAŇÁK a kol. *Děti a jejich sexualita-rádce pro rodiče a pedagogy*. Brno: CPress, 2014, ISBN 978-80-264-0290-9.

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003, ISBN 80-247-0291-6.

ŠULOVÁ, Lenka, Tomáš FAIT a Petr WEISS. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, c2011. ISBN 978-80-7345-238-4.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

TRAPKOVÁ, Ludmila a Vladislav CHVÁLA. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. 3. vyd. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-561-5.

TROJAN, Ondřej. *Jak mluvit s dětmi o sexu-rádce pro rodiče a učitele*. Praha: Fragment, 2009, ISBN 978-80-253-0833-2.

UZEL, Radim. *Sexuální výchova*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, ISBN 80-86991-69-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010, ISBN 978-80-246-1832-6.

Elektronické zdroje:

BIERNÁTOVÁ, Olga; SKŮPA, Jan. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů* [online]. [cit. 26.4.2018]. Dostupné z: <https://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf>

JANIKOVÁ, Hana. *Rodina* [online]. [cit. 25.2.2018]. Dostupné z: http://www.benepal.cz/files/project_2_file/RODINA.PDF

JEŽKOVÁ, Zuzana; JONÁŠOVÁ, Iveta. *Děti a sexualita* [online]. [cit. 26.4.2018]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/deti-a-sexualita-114.html>

KŘÍŽ, Jan. *Péče o zevní genitál chlapce* [online]. [cit. 1.5.2018]. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2013/01/04.pdf>

LINDEROVÁ, Ivica; SCHOLZ, Petr; MUNDUCH, Michal. *Úvod do metodiky výzkumu* [online]. [cit. 24.4.2018]. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20V%C5%A0PJ/%C3%9Avod%20do%20metodiky%20v%C3%BDzkumu%20-%20Linderov%C3%A1,%20Scholz,%20Munduch.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní zpráva o rodině* [online]. [cit. 29.4.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf

NĚMEC, Vladimír. *Péče o předkožku u chlapců* [online]. [cit. 26.4.2018]. Dostupné z: <http://www.mudrnoragregorova.cz/predkoz.pdf>

SPLAVCOVÁ, Hana; VATALOVÁ, Jaroslava a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. [cit. 25.4.2018]. Dostupné z: <file:///C:/Users/asus/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf>

ŠTĚRBOVÁ, Dana. *Přístup k dětské sexualitě* [online]. [cit. 26.4.2018]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170512082055/http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=1058>

UZEL, Radim. *Sexuální výchova* [online]. [cit. 26.4.2018]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170512081548/http://www.dobromysl.cz:80/scripts/detail.php?id=720>

VOJTÍŠEK, Petr. *Výzkumné metody* [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: http://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta+++V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody tradičního vyučování* [online]. [cit. 30.4.2018]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/15015/VYUKOVE-METODY-TRADICNIHO-VYUCOVANI.html/>

Závěrečné práce:

HÝBNEROVÁ, Patricie. *Sexuální výchova v předškolním věku*. Hradec Králové, 2015. 10-73 s. bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Mgr. Veronika Smetanová.

MÜLLNEROVÁ, Zdislava. *Sexuální výchova v předškolním věku v Evropě*. Brno, 2016. 8-64 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Jitka Reissmannová, Ph.D.

SMETÁKOVÁ, Jana. *Sexuální výchova v předškolním věku dítěte na mateřských školách v Plzeňském kraji*. Plzeň, 2012. 5-49 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce PhDr. Dagmar Čábalová, Ph.D.

12 PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník	54
----------------------------	----

Příloha A – Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Gabriela Suchomelová, jsem studentkou 3. ročníku bakalářského oboru Porodní asistentka na Univerzitě Pardubice. Do rukou se Vám dostal dotazník vztahující se k mé bakalářské práci na téma Sexuální výchova v rodině předškoláka. Cílem dotazníku je zmapování znalostí rodičů v oboru sexuální výchovy. Jeho vyplnění je zcela anonymní a nemělo by Vám zabrat více než 15 minut. Pokud není psáno jinak, prosím, vyberte pouze jednu odpověď.

Mnohokrát děkuji za Váš čas a spolupráci.

1. Jsem:
 - a) žena
 - b) muž

2. Jaký je váš věk?

3. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?
 - a) základní
 - b) střední bez maturity / vyučení
 - c) střední s maturitou
 - d) vyšší odborné
 - e) vysokoškolské

4. Kolik let je Vašemu dítěti navštěvujícímu mateřskou školu?

5. Pohlaví dítěte:
 - a) děvče
 - b) chlapec

6. Domníváte se, že mezi základní informace sexuální výchovy v předškolním věku patří témata (prosím, vyberte více odpovědí):
 - a) o početí a narození dítěte
 - b) o hygieně
 - c) o vlastním bezpečí
 - d) o rozdílech mezi pohlavími
 - e) o pravidlech osobních hranic (doteky, doteky na veřejnosti)
 - f) o oblékání a svlékání

7. Už Vám dítě položilo otázku „jak přišlo na svět“?
- a) ano (prosím, napište, jak jste odpověděl/a, zároveň přeskočte otázku č. 8)
 - b) ne (prosím, pokrčujte na otázku č. 8)
 - c) nevzpomínám si (prosím, pokračujte na otázku č. 8)

8. Dle Vašeho názoru je nejvhodnější při předávání informací předškolnímu dítěti o příchodu dětí na svět odpovědět:

9. Jak by dítě mělo základní informace o sexuální výchově dle Vašeho názoru primárně získat?

- a) od rodičů
- b) od pedagogů ve školce
- c) od pedagogů ve škole
- d) od sourozenců
- e) z vlastní iniciativy, vyhledáváním informací v pozdějším věku (na internetu, v knihách)

10. Jaké pojmenování pohlavních orgánů u dětí používáte?

11. Zná Vaše dítě anatomicky správné názvy jako je vagína (pochva) a penis?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

12. Máte doma nějaké pomůcky (knihy, obrázky) sloužící k předávání informací o sexuální výchově?

- a) ano (prosím, pokračujte na otázku č 13. a 14.)
- b) ne (prosím, pokračujte na otázku č. 15)

13. Jaké pomůcky to jsou? (prosím, vyberte více možností)

- a) knihy nebo encyklopedie
- b) videa (např. Byl jednou jeden život)
- c) hračky (např. těhotná barbie)
- d) jiné (prosím, doplňte)

14. Používáte konkrétní pomůcky k zodpovídání dotazů svých dětí vztahujících se k sexuální výchově?
- a) ano
 - b) ne
15. Chodíte doma před dětmi bez oblečení?
- a) ano (proč?)
 - b) ne (proč?) -----

16. Pokud by se mé dítě dotýkalo svých genitálií nebo se začalo třít o polštář k vyvolání příjemných pocitů - okřikl/a bych jej, je to nečisté a děti to dělat nesmí.
- a) souhlasím
 - b) nesouhlasím
 - c) reagoval/a bych jinak (prosím, napište jak)
-
17. Sešlapávání spodního prádla nebo jeho navlékání přes boty může u děvčátek předškolního věku způsobovat záněty zevních pohlavních orgánů a pochvy.
- a) souhlasím
 - b) nesouhlasím
 - c) nevím
18. U chlapců by se měla přetahovat předkožka.
- a) souhlasím (prosím, napište od kolika let)
 - b) -----
nesouhlasím
 - c) nevím
19. Probíral/a jste se svým dítětem bezpečnost při kontaktu s cizími lidmi?
- a) ano (prosím, napište, jaké informace jste Vašemu dítěti předal/a)
- -----
- b) ne (proč?)
- -----